

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**Uplatnění žáků s lehkým mentálním postižením v odborném
vzdělávání**

**Emplyment of students with mild mental handicap in vocational
education**

Martin Hudeček

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marie Linková, PhD.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného
výcviku

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Uplatnění žáků s lehkým mentálním postižením v odborném vzdělávání zpracoval samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce PhDr. Marie Linkové, PhD. Veškeré použité citace, literaturu a webové prameny uvádím v seznamu zdrojů. Souhlasím s uložením práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovi v Praze k využití pro studijní účely.

Dne 30. března 2015

.....

Děkuji vedoucí práce PhDr. Marii Linkové, PhD. za pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování bakalářské práce. Také děkuji všem kolegům a žákům, kteří mi pomohli se získáním všech potřebných dat a informací. Mé díky patří i všem respondentům, kteří mi poskytli rozhovory.

.....

ANOTACE:

Bakalářská práce se zabývá problematikou uplatnění žáků s lehkým mentálním postižením v odborném vzdělávání. Charakterizuje pojmy mentální postižení a lehké mentální postižení. Je zde definován obsah vzdělávání základních škol praktických i oborů odborného vzdělávání. Bakalářská práce obsahuje přehled učebních oborů a oborů odborného vzdělávání určených primárně žákům s lehkým mentálním postižením. Hlavním cílem výzkumu bylo získat informace o uplatnění absolventů konkrétní základní školy praktické v odborném vzdělávání a následně zpracováním těchto informací získat odpovědi na otázky, které se zabývají úspěšností studia těchto absolventů. Tento výzkum byl poté ještě doplněn rozhovory s dospělými absolventy této školy, kteří se již zařadili do občanského a profesního života.

KLÍČOVÁ SLOVA: lehké mentální postižení, vzdělávání, základní škola praktická, učební obory, odborné učiliště.

ANNOTATION:

This bachelor's work deals with issues of employment of students with mild mental handicap in vocational education. It describes terms such as mental handicap and light mental handicap. There is a definition of a content of education for practical secondary schools as well as for vocational schools. The bachelor's work contains a summary of apprenticeships programs and programs of vocational schools which are primarily intended for students with mild mental handicap. The main goal of the research was to gain information about employment of the school-leavers from a particular practical secondary school in vocational education. And after that by processing these information to gain answers for the questions which deal with these school-leavers' studying success rate. This research was then completed with some interviews done with former students of this school, who have already participated in civil and professional life.

KEYWORDS: mild mental handicap, education, practical basic school, apprenticeships programs, vocational school

OBSAH

1	Úvod	8
2	Lehké mentální postižení.....	9
2.1	Mentální postižení.....	9
2.2	Lehké mentální postižení.....	13
2.3	Osobnost člověka s mentálním postižením	15
3	Základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením	19
3.1	Legislativa v oblasti vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením	19
3.2	Klíčové kompetence žáků s lehkým mentálním postižením	24
3.3	Vzdělávací oblasti žáků s lehkým mentálním postižením.....	26
4	Střední vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.....	30
4.1	Charakteristika učebních oborů pro žáky s lehkým mentálním postižením	30
4.1.1	Cíle středního odborného vzdělávání	31
4.1.2	Klíčové kompetence odborného vzdělávání	32
4.1.3	Všeobecně vzdělávací oblasti odborného vzdělávání	34
4.2	Soustava oborů vzdělání poskytujících střední vzdělání s výučním listem obory kategorie E	36
5	Možnosti uplatnění žáků s lehkým mentálním postižením v odborném vzdělávání	38
5.1	Cíle a metody výzkumu.....	38
5.2	Zpracování zjištěných skutečností	39

5.2.1	Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti, které jim náš vzdělávací systém poskytuje nabídkou oborů odborného vzdělávání?.....	40
5.2.2	Jak úspěšní jsou žáci s lehkým mentálním postižením při studiu zvolených učebních oborů či oborů odborného vzdělávání?.....	41
5.2.3	O jaké učební obory či obory odborného vzdělávání je mezi žáky s lehkým mentálním postižením největší zájem?	42
5.2.4	Jak jsou žáci s lehkým mentálním postižením úspěšní při hledání zaměstnání po absolvování oboru odborného vzdělávání, případně po jeho předčasném ukončení?	43
5.3	Rozhovory s dospělými absolventy	44
6	Závěr.....	60
7	Seznam Použitých Informačních zdrojů:.....	62
7.1	Literatura:	62
7.2	Internetové zdroje:	64
8	Přílohy:	65
8.1	Příloha 1: Tabulky absolventů.....	65
8.2	Příloha 2: Soustava oborů vzdělávání.....	70

1 ÚVOD

Má bakalářská práce se zabývá problematikou žáků s lehkým mentálním postižením. Zaměřím se zejména na uplatnění žáků s lehkým mentálním postižením v odborném vzdělávání. Tito žáci jsou, vzhledem ke svému postižení, určitým způsobem znevýhodněni v tom, jakým směrem namířit svou profesní přípravu.

V poslední době se velice často mluví o tom, že žáci s lehkým mentálním postižením jsou často zbytečně zařazováni na základní školy praktické. Údajně je jim takovým rozhodnutím značně omezen jejich budoucí výběr profesního směřování. V médiích se hovoří o tom, že tito žáci potom často končí na úřadech práce. Jako učitel na základní škole praktické mám určité zkušenosti a představu o této problematice. Chtěl bych si své zkušenosti, získané hlavně přímou prací s lehce mentálně postiženými žáky, obohatit i o nové odborné teoretické znalosti a získaná data. Proto jsem se rozhodl tomuto tématu věnovat ve své bakalářské práci. Za pomoci odborné literatury a vlastního empirického zkoumání bych chtěl získat co nejvíce informací. Tyto informace by mi měly pomoci k tomu, abych zjistil, jaké možnosti se žákům s lehkým mentálním postižením nabízejí.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké možnosti odborného vzdělávání jsou nabízeny žákům s lehkým mentálním postižením. Chtěl bych zmapovat nabídku celostátní i konkrétní možnosti odborného vzdělávání v mém regionu. Dalším cílem je zjištění toho, jak úspěšní jsou žáci s lehkým mentálním postižením, absolventi základní školy praktické, v dalším studiu na vybraných učebních oborech. Bakalářská práce obsahuje 4 kapitoly. V první kapitole vysvětluje pojem mentálního postižení a blíže se zabývá lehkým mentálním postižením. Druhá kapitola je věnována základnímu vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Třetí kapitola se zabývá středním odborným vzděláváním žáků s lehkým mentálním postižením. Tyto tři kapitoly jsou teoretického charakteru. Čtvrtá kapitola je praktická část bakalářské práce. Jsou v ní zpracovány výsledky rozhovorů s absolventy základní školy praktické a také výsledky mého empirického výzkumu úspěšnosti absolventů naší školy za posledních 5 let.

2 LEHKÉ MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

2.1 Mentální postižení

V oborech, které se zabývají mentálními poruchami, panují určité nejasnosti ohledně odborné terminologie. Z důvodu společenské korektnosti bylo třeba v minulosti revidovat mnoho odborných termínů pro jejich pejorativní zabarvení.

Důsledkem tohoto trendu je skutečnost, že původní „terminus technicus“ se postupně může stát nadávkou. Jako příklad můžeme uvést: úchyl, debil, imbecil, dement, kretén, psychopat, mongol a mnoho dalších. Tento trend se dnes dotýká dokonce základního pojmu mentální retardace (mental retardation), který se již také potýká se společenskou neúnosností. Jeho případné „změkčení“ do tvaru mentální postižení (mental disability) je vnímáno, zejména v západních zemích, jako nedostatečné. Neustálé hledání nových odborných termínů je zapříčiněno všeobecnou humanizací vědních oborů. Některé termíny byly z tohoto důvodu humanizace z odborné terminologie úplně vypuštěny. Jsou to například stupně mentální retardace: debilita, imbecilita, idiocie, idioimbecilita. (Valenta, M. 2012)

V odborné literatuře se proto využívá mnoho různých odborných termínů, které autoři definují různými způsoby. V podstatě jde ale o definice stejných problémů či stavů, pro které se v různé době užívají různé odborné termíny. Například profesor Sovák píše o mentálním postižení jako o slabomyslnosti neboli oligofrenii. Definuje ji jako omezení vývoje psychických funkcí, zejména těch rozumových. Tyto funkce vznikají z různých příčin a mají rozdílný patologicko-anatomický základ (Sovák, M. 1980)

„Mentální retardace představuje snížení úrovně rozumových schopností v psychologii označovaných jako inteligence. Tento velmi často používaný pojem však dosud nebyl uspokojivě definován a psychologové se již velmi dlouhou dobu pokoušejí o jeho přesnější vymezení.“ (Švarcová, I. 2003, s. 27)

Marie Černá a kolektiv používá definici mentálního postižení, vydanou Světovou zdravotnickou organizací a publikovanou v Terminologickém speciálně pedagogickém slovníku UNESCO poprvé v roce 1977 a později v roce 1983. V roce 1977 je zde definice mentálního postižení uvedena takto: „Pod heslem mentální retardace se rozumí celkové

snížení intelektuálních schopností orientovat se v životě. Nedostatek adaptivního chování se projevuje ve zpomaleném, zaostávajícím vývoji, v ohraničených možnostech vzdělávání a nedostatečné sociální přizpůsobivosti, přičemž se uvedené příznaky mohou projevovat samostatně nebo v různých kombinacích“. A v roce 1983 uvádí: „Pojem mentální retardace se vztahuje k podprůměrnému obecně intelektuálnímu fungování osoby, které se stává zřejmým v průběhu vývoje a je spojeno s poruchami adaptačního chování. Poruchy adaptace jsou zřejmé z pomalého tempa dospívání, ze snížené schopnosti učit se a z nedostatečné sociální přizpůsobivosti“. (Černá, M. a kolektiv 2008, s. 79)

Někteří autoři rozlišují termíny mentální postižení a mentální retardace v širších souvislostech. Například Milan Valenta uvádí, že: *„Mentální postižení je širší a zastřešující pojem zahrnující kromě mentální retardace i takové hraniční pásmo kognitivně-sociální disability, které znevýhodňuje klienta především při vzdělávání na běžném typu škol a indikuje vyrovnávací či podpůrná opatření edukativního (popř. psychosociálního) charakteru.“* (Valenta, M. 2012, s. 30). Ale mentální retardaci vymezuje jako: *„vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i časně postnatální etiologií, která oslabuje adaptační schopnosti jedince.“* (Valenta, M. 2012, s. 31)

Autorem nejčastěji citovaného a i nejznámějšího vymezení lehkého mentálního postižení je Dolejší, který se snažil sjednotit všechna hlediska do následujícího znění: *„Mentální retardace je vývojová porucha integrace psychických funkcí různé hierarchie s variabilní ohraničeností a celkovou subnormální inteligencí, závislá na některých z těchto činitelů: na nedostatecích genetických vloh; na porušeném stavu anatomicko-fyziologické struktury a funkce mozku a jeho zrání; na nedostatečném nasycování základních psychických potřeb dítěte vlivem deprivace senzorické, emoční a kulturní; na deficitním učení; na zvláště vývoje motivace, zejména negativních zkušenostech jedince po opakovaných stavech frustrace i stresu; na typologických zvláště vývoje osobnosti“* (Dolejší, M. 1973 in Pipeková, J. 2006, s. 55)

S podobnými problémy jako při vymezení pojmu lehkého mentálního postižení se setkáváme i při řešení problematiky klasifikačního systému tohoto druhu postižení. V současné době je nejčastěji využívána klasifikace podle stupně mentálního postižení.

Stupeň mentálního postižení se určuje podle posouzení struktury inteligence a schopnosti adaptability. Dále se orientačně řídí stupněm IQ (intelligenčního kvocientu). Tato stupnice Světové zdravotnické organizace (WHO) platí od roku 1992, kdy byla přijata její desátá revize. U nás začala platit v roce 1993. Tato klasifikace má označení MKN-10 (F70-F79). (Valenta, M. 2012)

Definice mentální retardace dle MKN-10 (2000): „*Mentální retardace je stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován především narušením schopností projevujících se v průběhu vývoje a podléjících se na celkové úrovni inteligence. Jedná se především o poznávací, řečové, motorické a sociální dovednosti. Mentální retardace se může vyskytnout s jakoukoliv jinou duševní, tělesnou či smyslovou poruchou anebo bez nich. Jedinci s mentální retardací mohou být postiženi celou řadou duševních poruch, jejichž prevalence je tři až čtyřikrát častější než v běžné populaci. Adaptivní chování je vždy narušeno, ale v chráněném sociálním prostředí s dostupnou podporou nemusí být toto narušení u jedinců s lehkou mentální retardací nápadné.*“ (Valenta, M. 2012, s.32)

F 70 Lehká mentální retardace IQ 50-69

Většina postižených dokáže plně využívat řeč a jsou schopni konverzace. Většina z postižených je schopna dosáhnout nezávislosti v praktických činnostech a osobní péči. Ve škole mívají problémy při teoretické práci. Je pro ně vhodnější edukace zaměřená na rozvíjení jejich dovedností. V dospělosti jsou schopni zvládat zaměstnání zaměřená spíše na praktické než teoretické dovednosti včetně nekvalifikovaných či málo kvalifikovaných manuálních prací.

F 71 Středně těžká mentální retardace IQ 35-49

U postižených bývá zpožděn rozvoj chápání i užívání řeči. Stejně tak je opožděna a omezena schopnost péče o sebe sama. Školní pokroky jsou limitované, při kvalifikované péči jsou žáci schopni osvojit si psaní, čtení a počítání. V dospělosti jsou schopni vykonávat jednodušší manuální práci pod kvalifikovaným dohledem. U těchto postižených může být různě rozvinuta schopnost komunikace. Většinou bývají plně mobilní a fyzicky aktivní.

F 72 Těžká mentální retardace IQ 20-34

Snížená úroveň schopností uváděná u **F 71** je v této kategorii ještě výraznější. Postižení v této kategorii trpí vysokým stupněm poruchy motoriky a jinými přidruženými vadami. Edukace těchto osob má značně omezené možnosti. Včasná a dostatečně kvalifikovaná rehabilitační, vzdělávací a výchovná péče může podstatně přispět k rozvoji jejich motoriky, komunikačních dovedností, rozumových schopností, jejich samostatnosti a celkovému vylepšení kvality jejich života.

F 73 Hluboká mentální retardace IQ je nižší než 20

Většina postižených v této kategorii je imobilní případně výrazně omezena v pohybu. Jejich schopnost dorozumět se je značně omezená. Nejsou schopni pečovat o své základní potřeby a jsou odkázáni na trvalou péči a pomoc ostatních. IQ nelze přesně změřit, ale odhaduje se, že je nižší než 20.

F 78 Jiná mentální retardace

Tato kategorie se používá v případech, kdy je stanovení stupně retardace obvyklými metodami obtížné nebo nemožné. Jde například o těžce tělesně postižené osoby, autisty, nevidomé, neslyšící, nemluvící.

F 79 Nespecifikovaná retardace

Tato kategorie se užívá tehdy, kdy mentální retardace je prokázána, ale není dostatek informací, aby bylo možno zařadit postiženého do jedné z předchozích kategorií. (Švarcová, I. 2003)

U mentálního postižení musíme hledat příčinu jeho vzniku v poškození centrální nervové soustavy, které vzniká různým způsobem. Jde o multifaktoriálně podmíněné postižení, na jehož vzniku se může podílet jak porucha genetických dispozic, jež vedou k narušení vývoje centrální nervové soustavy, tak i nejrozmanitější exogenní faktory, poškozující mozek v rané fázi jeho vývoje. Tyto dvě složky působí ve vzájemné interakci. Příčiny vzniku mentálního postižení můžeme rozdělit do několika skupin. První z nich je dědičně podmíněné postižení vznikající na základě poruchy ve struktuře nebo funkci genetického aparátu. Patří sem genová či chromozomální postižení. Jako příklad lze uvést

Downův syndrom. Patří sem i jedinci postižení malým počtem funkčních genů, potřebných pro rozvoj inteligence. Toto postižení je způsobeno polygenním způsobem jako dědičné snížení dispozic k rozvoji mentálních schopností. Další skupinou postižení jsou postižení podmíněné působením teratogenních vlivů v prenatálním věku. Prostřednictvím matky mohou působit faktory poškozující normální vývoj dítěte. Může se jednat o faktory fyzikální, chemické a biologické. Postnatální poškození mozku je další skupinou příčin mentálního postižení. Patří sem však jen postižení vzniklá v průběhu prvních 18 měsíců života. Postižení z pozdějšího období života jsou označována jako získaná. Tato diagnostika byla stanovena dohodou (Kolouchová, 1989 in Vágnerová, M. 2002). Za specifickou kategorii můžeme označit pseudooligofrenii, vznikající v důsledku zanedbanosti. Je možné ji také definovat jako sociální poškození vývoje rozumových schopností. Jako příčinu zde nevidíme poškození centrálního nervového systému, ale nedostatek přiměřených podnětů. (Vágnerová, M. 2002)

Valenta s Müllerem shrnují etiologii mentálního postižení tak, že „příčiny mentálního postižení bývají kategorizovány různě. Existují faktory endogenní (vnitřní) a exogenní (vnější), odborná literatura se často zmiňuje o postižení vrozeném či získaném. Dle časového hlediska se rozlišují faktory prenatální (působící před porodem), perinatální (působící během porodu a krátký čas po něm) a postnatální (působící v průběhu života)“ (Valenta, M. , Müller, O. 2012, s.55)

2.2 Lehké mentální postižení

Při charakterizování lehkého mentálního postižení můžeme vycházet z toho, že významnou roli zde hraje vliv dědičnosti, sociokulturní deprivace a nedostatek stimulace. Do 3 let věku dítěte se projevuje opoždění nebo zpomalení psychomotorického vývoje dítěte. Nápadnější problémy přichází mezi třetím a šestým rokem života. Projevuje se malá slovní zásoba, opožděný vývoj řeči a komunikativních dovedností včetně různých vad řeči. Případná konverzace trpí nedostatečným obsahem řeči. Projevuje se také nedostatečná zvědavost a vynalézavost a při hrách panuje jistý stereotyp. Se začátkem školní docházky se začnou projevovat nejvýraznější problémy lehce mentálně postižených dětí. Děti mají omezenou schopnost logického myšlení a slabší paměť. Při výuce jsou znatelné problémy s analýzou a syntézou. Při praktických činnostech se projeví lehce opožděná jemná a hrubá motorika. Můžou se projevit i poruchy pohybové koordinace.

U lehkého mentálního postižení je zpomalen rozvoj sociálních dovedností. Ty mohou být zcela bez problémů jen v sociálně nenáročném prostředí. Pro proces socializace má velký význam výchovné působení a podnětné rodinné prostředí. V emocionální oblasti se projevují: afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost a zvýšená sugestibilita. Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením se realizuje za pomoci odpovídajících vzdělávacích programů zejména na základních školách praktických. Pokud jsou splněny stanovené podmínky integrace, je možné žáka s lehkým mentálním postižením integrovat do běžné základní školy. Po absolvování základního vzdělání jsou žáci schopni zvládnout jednoduché učební obory zaměřené zejména na manuální činnosti. V dospělosti jsou jedinci s lehkým mentálním postižením schopni úspěšně udržovat sociální vztahy a mít odpovídající zaměstnání.

V celkové populaci je výskyt jedinců s lehkým mentálním postižením 2,6%. Mezi všemi jedinci s mentálním postižením tvoří lehké mentální postižení 80%. (Bazalová, B. 2007)

Podle Švarcové většina lehce mentálně postižených dosáhne ve svém životě úplné samostatnosti a nezávislosti osobní péči. Jsou tím myšleny záležitosti ohledně jídla, osobní hygieny, oblékání a ostatních hygienických návyků. Také v praktických domácích činnostech a dovednostech mohou tito jedinci získat nezávislost. Tato samostatnost a nezávislost se může následně projevit i v zaměstnání. Pokud je toto zaměstnání zaměřené na vykonávání málo kvalifikované nebo nekvalifikované práce, mohou ho jedinci s lehkým mentálním postižením bez problémů zvládat. Podobně bezproblémově mohou uspět i v sociokulturním kontextu, kde se neklade důraz na teoretické znalosti. Zde se mohou objevit problémy jen v tom případě, kdy je lehce mentálně postižený značně emočně a sociálně nezralý. Může se například hůře přizpůsobovat kulturním tradicím, normám a očekáváním. Také nemusí být schopen vypořádat se s požadavky soužití v manželství nebo při výchově dětí. Když se objeví problémy plynoucí z nezávislého života, není schopen je samostatně řešit. Patří sem třeba získání a udržení zaměstnání, otázky bydlení nebo zajištění zdravotní péče. (Švarcová, I. 2003)

2.3 Osobnost člověka s mentálním postižením

„Typickým znakem poznávacích procesů mentálně postižených je omezenější potřeba zvědavosti a preference podnětového stereotypu. Bývají obvykle pasivnější a závislejší na zprostředkování informací zdravými lidmi. Orientace v běžném prostředí je pro ně mnohem náročnější, protože hůře rozlišují významné a nevýznamné znaky jednotlivých objektů a situací, hůře chápou jejich vzájemné vztahy. Svět je pro ně méně srozumitelný, a proto se jim jeví i více ohrožující. Důsledkem je silnější závislost na jiném člověku, který se stává jakýmsi prostředníkem mezi mentálně postiženým jedincem a tímto světem“ (Vágnerová, M. 2002, s.151)

„Každý člověk s mentálním postižením je svébytný subjekt s charakteristickými osobnostními rysy. Přesto se však u většiny z nich projevují (ve větší či menší míře) společné znaky, jejichž individuální modifikace závisí na hloubce a rozsahu mentální retardace, na míře postižení jednotlivých psychických funkcí a na rovnoměrnosti psychického vývoje v rámci mentální retardace.“ (Švarcová, I. 2003, s.24)

Vnímání

Vývojově primární a jednodušší poznávací funkce, kterou ve značné míře ovlivňuje úroveň rozumových schopností. Mentálně postižení mají opožděnou a omezenou schopnost vnímání a to má vliv na průběh jejich psychického vývoje. Díky pomalejšímu vnímání mají ztíženou orientaci v novém prostředí či neobvyklé situaci. Postižení špatně vnímají souvislosti a vztahy mezi předměty, neprojevují snahu poznat detailně předmět a jeho vlastnosti. Patří sem i sluchové vnímání, které má v psychickém vývoji velkou úlohu, protože souvisí s vývojem řeči. U mentálně postižených vedou pomalu se utvářející diferenciatní podmíněné spoje sluchového analyzátoru opět ke zpomalení psychického vývoje. (Bartoňová, M., Bazalová, B., Pipeková, J. 2007)

Řeč

U jedinců s mentálním postižením bývá řeč postižena z hlediska obsahového i formálního. Mluvený projev bývá u těchto jedinců nápadný méně přesnou výslovností. Vzhledem k většinou slabší slovní zásobě mentálně postižených a potížím s pochopením celkového kontextu sdělovaného obsahu, dochází často k nižšímu stupni porozumění i u

běžné verbální komunikace. Potíže mohou být i s pochopením sarkasmu, žertů a podobně. Proto je vhodné používat stručné a vhodně formulované informace. Často se objevuje také jazyková necitlivost, nespisovnost a nápadná jednoduchost vyjadřování. U těžších stupňů mentálního postižení bývá řeč nahrazována neverbální komunikací. (Fischer, S., Škoda, J. 2008)

Myšlení

U mentálně postižených lidí může myšlení dosáhnout v nejlepším případě úrovně konkrétních logických operací. Tento stav ale nastane jen u jedinců s lehkým mentálním postižením. Obecně můžeme říci, že myšlení mentálně postižených je stereotypní, rigidní a ulpívá na určitém způsobu řešení. Tuto omezenou flexibilitu je třeba respektovat, aby nedocházelo k tomu, že nadměrné nároky zapůsobí jako stresový faktor. Mentálně postižení jsou schopni mechanického učení skutečností, ale nejsou schopni je v praxi aplikovat. Je to způsobeno neschopností chápat rozdílné situace. Proto často zaujímají k problémům pasivní postoj a rezignují. (Vágnerová, M. 2002)

Paměť

„Bez paměti se nemůže utvářet osobnost člověka, protože bez hromadění minulé zkušenosti nemůže vzniknout jednota způsobů chování a určité soustavy vztahů k okolnímu světu“ (Rubinštajnová 1973, s. 162 in Bartoňová, M., Bazalová, B., Pipeková, M. 2007)

Mentálně postižení si všechny nově získané poznatky osvojují velice pomalu. Navíc je třeba tyto informace mnohokrát opakovat. Pokud tomu tak není, tak rychle zapomínají. Také mají problémy s využitím nabytých vědomostí v praxi. Pomalé a špatné osvojování nově nabytých vědomostí je způsobeno vlastnostmi nervových procesů. (Bartoňová, M., Bazalová, B., Pipeková, M. 2007)

Emoce

Chování a prožívání jedince výrazným způsobem ovlivňuje jeho emocionalita. Většina lidí s mentálním postižením bývá emočně nevyspělých. Cíty jsou dlouhou dobu nediferencovány a bývají neadekvátní podnětům. Emoce jedinců s mentálním postižením bývají egocentrické. To znamená, že vrcholu jejich hodnotového žebříčku bývá to, co je pro ně právě nejpříjemnější. Výchovu stěžují kromě nedostatečně rozvinutých emocí ještě

patologické citové projevy. Emoce u lidí s mentálním postižením mohou být významným motivačním činitelem vývoje. Pozitivní emoce mohou velice kladně ovlivnit jejich kvalitu života. Negativní emoce vedou ke zpomalení mentální a motorické aktivity. Lidé s mentálním postižením jsou velmi emocionální, i když jejich city jsou ovlivněny mírou jejich postižení. Mají rádi své blízké, rádi pomáhají a oplácejí stejnou měrou laskavé jednání.(Švarcová, I, 2003)

Učení

Schopnost učení bývá u mentálně postižených vždy určitým způsobem omezena. Svou roli zde hrají nedostatečné porozumění, malá koncentrovanost, nedostatečná pozornost a slabá paměť. Učení mentálně postižených bývá většinou mechanické. Dovednosti, informace a návyky jsou fixovány ve své rigidní podobě a jsou tak i používány. Pokud nastane jakákoliv změna, činí mentálně postiženým velké potíže. Vzhledem k obtížnějšímu porozumění vykazují mentálně postižení nízkou motivaci k učení. Motivaci lze zvednout určitým druhem specifické odměny.(Fischer, S., Škoda, J. 2008)

Pozornost

Pozornost vždy souvisí s bezprostředním vnímáním a poznáním. Pozornost můžeme dělit na bezděčnou a záměrnou. Bezděčná pozornost je mimovolná a zaměřuje se na určité silné podněty. Záměrná pozornost je vázána na vůli člověka a má charakter podmíněného reflexu. Pro vyučovací proces je záměrná pozornost nejdůležitější. Záměrná pozornost je u lidí s lehkým mentálním postižením snížena a je nestálá. Lidé s mentálním postižením se při těchto procesech rychleji unaví. Po soustředění musí následovat relaxace. Musíme tedy počítat s tím, že mentálně postižený člověk udrží pozornost daleko kratší dobu, rychleji se při tom unaví a při delší soustředěné pozornosti vzrůstá počet chyb.(Valenta, M., Müller, O. 2009)

Vůle

„Vůle je naučenou autoregulační schopností, která usměrňuje jednání člověka takovým způsobem, který je považován za účelný či nutný, ale není spojen s dosažením

libosti, a proto by zde nestačila emoční regulace“ (Vágnerová 1999, s.44 in Pipeková, M. 2006)

U lidí s mentálním postižením se často projevuje nedostatek vůle. Jejimi příznaky jsou nesamostatnost, nedostatek iniciativy, neschopnost řídit vlastní jednání nebo překonávání překážek. Nedostatek vůle se projevuje tím, že si jedinec nedokáže odříci něco, co je pro něj momentální žádoucí, i když by mohl získat něco daleko zajímavějšího, co je ale momentálně vzdálené či nedostupné.(Švarcová, I. 2003)

Chování

Mentálně postižení lidé často nejsou schopni porozumět obecně platným hodnotám a normám, natož se podle nich chovat. Lehce mentálně postižení vědí, jak by se měli podle společenských norem chovat, nelze však od nich očekávat, že tak budou vždy standardně činit. To je dáno jiným způsobem zpracování informací a sklon k odlišnému způsobu reagování. Mentálně postižený jedinec se řídí především emocionálními impulsy. Mají zvětšenou pohotovost k afektivním reakcím. Reagují tak, když se dostanou do situací, kterým nerozumí. Problematické chování je způsobeno neschopností vyjádřit pocity standardnějším a pro druhé srozumitelnějším způsobem.(Fischer, S., Škoda, J. 2008)

3 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

3.1 Legislativa v oblasti vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

Výchova a vzdělávání žáků s mentálním postižením je chápána jako komplexní celoživotní proces. U mentálně postižených žáků se ve velké míře projevují jejich pomaleji fungující kognitivní procesy. Proto je zde velice důležité v daleko větší míře rozvíjet, opakovat a prohlubovat jejich znalosti a dovednosti a také je vést ke komplexnějšímu poznávání okolní skutečnosti. Základem pro úspěšnou výchovu mentálně postižených žáků je dobré fungování rodinného prostředí. Výchova mentálně postiženého je mnohem náročnější na pedagogické dovednosti rodičů. Rodiče takovou výchovou tráví daleko více času, je k ní třeba většího množství trpělivosti. Je to podmíněno hlavně tím, že výsledky výchovného procesu se dostávají velice pomalu a někdy jsou téměř neznatelné. Celý proces vyžaduje vytrvalé opakování a dlouhodobý nácvik. Tato činnost přirozeně vede k tomu, že rodiče mohou začít propadat pocitům bezmoci, beznaděje či neúspěšnosti. V tu chvíli rodičům nestačí jen povzbuzení z jejich nejbližšího okolí, ale je třeba, aby vyhledali pomoc. Tu může poskytnout jiný rodič, který se s podobnými problémy již dokázal vypořádat. Nabízí se samozřejmě i odborná pomoc psychologa, lékaře nebo speciálního pedagoga. Možnosti pro konzultaci výchovných problémů nabízejí speciálně pedagogická centra. (Švarcová, I. 2003)

Na předškolní vzdělávání a výchovu v rodině navazuje u žáků s lehkým mentálním postižením základní vzdělávání, které je povinné pro všechny žáky. Převážná část žáků s lehkým mentálním postižením je vzdělávána základních školách praktických. V rámci integrace je možno tyto žáky vzdělávat i na školách základních. Začátek povinné školní docházky je možné odložit nejdéle do zahájení školního roku, kdy dítě dovrší osmého roku věku. Takový odklad povinné školní docházky schvaluje ředitel školy na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka. K písemné žádosti o odklad školní docházky musí být přiloženo doporučení příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře. (Školský zákon č. 561/2004 Sb. § 37). Povinná školní docházka trvá devět let, nejvýše

však do konce školního roku, ve kterém žák dosáhne sedmnáctého roku věku. (Školský zákon č. 561/2004 Sb. § 36)

Veškeré informace o vzdělávání všech žáků i žáků s lehkým mentálním postižením jsou vymezeny v zákoně č. 561/2004 Sb.(v platném znění č.472/2011 Sb.), o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Žáků s lehkým mentálním postižením se týká i vyhláška č.73/2005 Sb.(ve znění předpisu 103/2014 Sb.) o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou považováni žáci se zdravotním postižením, mentálním, zrakovým, tělesným, apod. Žáci s lehkým mentálním postižením jsou tedy žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem. Také mají právo na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. (Školský zákon č. 561/2004 Sb. § 16)

V souladu s novými principy kurikulární politiky, které jsou zformulované v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílé knize) a také zakotvené v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do naší vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů. Tento systém má dvě úrovně. První úroveň je státní a představuje ji Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Jsou zde rozpracovány cíle vzdělávání, které stanovuje školský zákon. Dále jsou zde vymezeny oblasti, obsahy a prostředky, které jsou nutné k dosažení stanovených cílů. Pro jednotlivé obory vzdělávání jsou určeny rámcově vzdělávací programy, vymezující povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělání. Z rámcově vzdělávacích programů vychází tvorba školních vzdělávacích programů. Tyto školní vzdělávací programy představují druhou, školní úroveň vzdělávací soustavy. Školy si vytváří svůj vlastní školní vzdělávací program, který musí být v souladu s rámcově vzdělávacím programem určeným ke vzdělávání na daném typu školy. Rámcově vzdělávací program i školní vzdělávací program jsou veřejné dokumenty a musí být volně přístupny pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. (RVP - LMP 2005)

Vzdělávání lehce mentálně postižených žáků řeší Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP). Tato příloha je součástí Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). Příloha respektuje sníženou úroveň rozumových schopností žáků, a také jejich fyzické a pracovní možnosti a předpoklady. Vymezuje podmínky pro vzdělávání lehce postižených žáků a vzdělávací obsah. Tímto obsahem jsou očekávané výstupy a učivo na určité úrovni. Dále specifikuje určitou úroveň klíčových kompetencí, které by si žáci měli osvojit během základního vzdělávání. Jsou zde zmíněna průřezová témata, tvořící součást základního vzdělávání. RVP ZV-LMP také umožňuje uplatňování speciálně pedagogických metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, včetně podpůrných opatření. Díky tomu mohou lehce postižení žáci dosahovat výsledků odpovídajících jejich maximálním možnostem. (RVP - LMP 2005)

Základní vzdělání je zde organizačně a didakticky děleno do dvou na sebe navazujících stupňů. Vzdělávání na 1. stupni probíhá s ohledem na fakt, že pro lehce mentálně postižené žáky nemusí být přechod z rodinné péče nebo předškolního vzdělávání do vzdělávání základního právě jednoduchý. Tento přechod by měl být pozvolný a postupný. Většina lehce mentálně postižených žáků je z mnoha hledisek opožděna. Jsou to hlediska psychická, sociální i fyzická. Proto je hlavním úkolem na tomto stupni adaptace žáků na nové prostředí a upevňování základních hygienických návyků, případně získávání nových návyků. S ohledem na rozdílnost rozumových schopností žáků, schopnosti učení a pracovních výsledků, je třeba přistupovat ke každému žákovi individuálně, respektovat jeho možnosti a pozitivně hodnotit každý pokrok v rozvoji jeho osobnosti. Vzdělávání na 2. stupni je zaměřeno na získávání vědomostí a rozvíjení dovedností a návyků. Tyto dovednosti a návyky mohou žáci využít ke zvýšení kvality života a profesního uplatnění. Proto je zde daleko větší důraz kladen na rozvíjení sociálních a komunikačních schopností a vytváření praktických dovedností.

Jak je již výše uvedeno, Rámcově vzdělávací plány stanovují požadavky na cíle základního vzdělávání. Pro žáky s lehkým mentálním postižením jsou stanoveny stejné cíle jako v RVP ZV. Vzhledem k vývojovým a osobnostním zvláštnostem žáků s lehkým mentálním postižením jsou však v RVP ZV-LMP naznačena určitá úskalí, která je nutno mít na zřeteli, a doporučení, která mohou pomoci těmto cílům dosahovat.

- ***Umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení***

Učení je základní podmínkou psychického vývoje žáků. Poznávací procesy žáků bývají rozvinuty na úrovni konkrétních operací, je třeba naučit žáky ustálenému postupu při osvojování učiva, dbát na jeho dodržování, častým opakováním upevňovat získané poznatky i dovednosti a formou oceňování sebemenších úspěchů žáky motivovat a přiměřeným způsobem jim prezentovat význam vzdělávání.

- ***Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů***

Dovednost komunikovat je jedním ze základních faktorů ovlivňujících úspěšnost procesu sociální integrace žáků. K získávání komunikačních dovedností je třeba důsledně využívat veškerých možností daných vzdělávacím obsahem, metodami a formami výuky podporujícími rozvoj sociálních vztahů ve třídě i osobních zkušeností a poznatků žáků.

- ***Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých***

Předpokladem dosahování cíle jsou vstřícné způsoby komunikace, schopnost porozumění chování a činnostem druhých, posouzení adekvátnosti vlastního chování a jednání, chápání přínosu spolupráce a jejích podmínek. Je nezbytné vytvářet dostatek prostoru k týmové práci žáků, umožnit jim zažít uspokojení ze společných výsledků a posilovat tak možnosti budoucího pracovního uplatnění.

- ***Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako samostatné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti***

Požadavky je nezbytné přizpůsobit možnostem žáků a pokračovat navázáním na již zafixované jednodušší normy chování, podporovat rozvoj samostatnosti a zodpovědnosti, vědomí práv a povinností občanů a vhodným způsobem formovat hodnotovou orientaci žáků.

- ***Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, svému prostředí i k přírodě***

Vhodnou stimulací lze ovlivňovat emoční procesy žáků vyjadřující jejich vztahy a postoje k okolnímu světu. Je třeba zajišťovat žákům dostatek příležitostí k získání zkušeností v činnostech, které jim přinášejí radost, uspokojení, zážitky a tím podporovat jejich psychický vývoj žádoucím směrem.

- ***Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný***

Na základě pochopení základních potřeb zdravého vývoje člověka je třeba vytvářet a upevňovat poznatky a dovednosti žáků oblasti péče o zdraví a jeho preventivní ochrany, vést žáky k pozitivnímu myšlení, k překonávání stresových situací, adekvátnímu jednání v konkrétních situacích a k organizaci denního režimu ve smyslu dodržování zdravého životního stylu.

- ***Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi***

Náročnost adaptace na uvedené požadavky souvisí s pomalejším přechodem žáků od pochopení norem chování k jejich praktickému uplatňování. Je třeba ve zvýšené míře zajišťovat žákům dostatek příležitostí k získávání potřebných zkušeností pro porozumění odlišnosti jiných kultur a toleranci k minoritním skupinám ve společnosti.

- ***Pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti i reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci***

Při rozhodování o profesní orientaci umožnit žákům vyzkoušet si konkrétní pracovní činnosti a s pomocí odpovědných osob zvolit tu, která jim bude nejlépe vyhovovat a kterou budou zvládat. (RVP ZV-LMP, 2005, s. 9-10)

3.2 Klíčové kompetence žáků s lehkým mentálním postižením

V RVP ZV-LMP se uvádí, že klíčové kompetence jsou určitým souhrnem vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Tyto kompetence jsou vybrány na základě hodnot obecně přijímaných ve společnosti a také z obecně sdílených představ o tom, které kompetence nejlépe přispějí k vzdělávání jedince a k jeho spokojenému a úspěšnému životu. Úroveň kompetencí žáků s lehkým mentálním postižením by měla být pro ně dosažitelná a měla by jim pomoci odpovídajícím způsobem a efektivně reagovat na různé životní situace. Na konci základního vzdělávání by měli žáci získat určitou úroveň klíčových kompetencí, které budou tvořit základ pro jeho vstup do společenského života a pracovního procesu. Tato úroveň klíčových kompetencí ovšem není konečná, protože osvojování klíčových kompetencí je dlouhodobý a složitý proces, který trvá v podstatě po dobu celého života. Vytváření těchto kompetencí však musí respektovat individuální zvláštnosti, schopnosti a dovednosti každého žáka.

Klíčové kompetence jsou multifunkční a vzájemně se prolínají. Získávají se jako souhrnný výsledek procesu vzdělávání. Veškerý vzdělávací obsah, aktivity a činnosti, které ve škole probíhají, musí proto směřovat k utváření a rozvíjení těchto klíčových kompetencí. Vzhledem k tomu, žáci s lehkým mentálním postižením mají specifické potřeby, je kladen důraz především na klíčové kompetence pracovní, sociální a personální a komunikativní. V etapě základního vzdělávání získávají žáci následující kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní.

V následujícím přehledu bude uvedeno, co vše by měl lehce mentálně postižený žák na konci základního vzdělávání zvládat. Tyto schopnosti, dovednosti a postoje by mu měly umožnit vytvořené a osvojené klíčové kompetence.

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání by měl lehce mentálně postižený žák umět využívat naučené strategie a metody učení včetně mnemotechnických pomůcek a jiné pomocné techniky. Neměl by pro něj být problém pracovat s učebnicí, učebními materiály a učebními pomůckami. Žák rozpozná vlastní pokroky a dokáže si uvědomit problémy,

kteřé mu mohou bránit v učení. V praktickém životě dokáže vyhledat a využít potřebné informace. Dokáže použít základní pojmy z různých vzdělávacích oblastí a chápe obecně používané znaky, symboly a termíny. Uvědomuje si význam vzdělání zejména ve vztahu k následnému pracovnímu uplatnění. (RVP - LMP 2005)

Kompetence k řešení problémů

Po ukončení základního vzdělávání dokáže žák s lehkým mentálním postižením vnímat problémové situace a rozpoznávat problémy. V takových případech potom hledá nejvhodnější způsoby řešení. Je pro něj přirozené řešit samostatně běžné životní situace a případné životní překážky dokáže přiměřeně ke svým schopnostem překonat. Při řešení problému se nenechá odradit nezdarem a dokáže přijmout důsledky svých rozhodnutí. Když nastane problém, dokáže ho popsat a svěřit se s ním. Pokud si myslí, že je problém nad jeho síly, tak se dokáže s problémem svěřit, požádat o radu a následně se tou radou také řídit. V případě ohrožení své nebo cizí osoby zvládne přivolat adekvátní pomoc. (RVP - LMP 2005)

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání se žák s lehkým mentálním postižením dokáže srozumitelně vyjadřovat v ústním projevu a případně vést dialog. Dokáže rozumět obsahu sdělení a přiměřeně na něj reagovat. K rozvoji vlastních vědomostí využívá tištěných informací. Nemá problém s porozuměním běžně užívaných textů, záznamů a obrazových materiálů. Ovládá základní formu písemné komunikace. Utváří si své názory a postoje, které dokáže vyjádřit a vhodnou formou také obhájit. Ve svém životě užívá ke komunikaci běžné komunikační a informační prostředky. Všechny získané komunikativní dovednosti využívá vztahů a ke spolupráci s ostatními lidmi. (RVP - LMP 2005)

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák s lehkým mentálním postižením posiluje své vlastní sebevědomí na základě pochopení a poznání vlastní osoby. Má povědomí o základních mravních hodnotách rodinných i společenských. Při práci v týmu respektuje pravidla týmu a dokáže svými pracovními činnostmi ovlivnit kvalitu společné práce celého týmu. Uvědomuje si důsledky nevhodného a rizikového chování a umí takové chování

rozpoznat. Se svými vrstevníky bezproblémově navazuje a udržuje vztahy, snaží se upevňovat mezilidské vztahy a respektuje ostatní lidi ve svém okolí. Díky svým sociálním a personálním kompetencím posiluje své sociální chování a sebeovládání a vnímá potřeby starých, nemocných a postižených lidí. Je si vědom možného nebezpečí psychického a fyzického zneužití své vlastní osoby. (RVP - LMP 2005)

Kompetence občanské

Po dokončení základního vzdělávání by měl žák s lehkým mentálním postižením znát základní práva a povinnosti občanů, respektovat společenské normy a pravidla soužití, chápat nebezpečí rasizmu a xenofobie. Dokáže se orientovat v běžné komunikaci s úřady. Žák ví jak chránit své zdraví a zároveň si uvědomuje důležitost zdravého životního stylu. Aktivně se podílí na ochraně životního prostředí. Pokud se dostane do krizové situace nebo situace ohrožující život a zdraví člověka, dokáže plnit pokyny kompetentních osob a uplatnit své dovednosti a postupy. (RVP - LMP 2005)

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák s lehkým mentálním postižením zvládá základní pracovní dovednosti, postupy a operace. Při práci v kolektivu si rozšiřuje své komunikační schopnosti. Žák má utvořen pozitivní vztah k manuálním činnostem, při kterých dodržuje zásady bezpečnosti, hygieny práce, ochrany zdraví, ochrany životního prostředí a základních společenských hodnot. Dokáže se orientovat v jednoduché technické dokumentaci a je schopen pracovat dle daného pracovního postupu, náčrtu nebo návodu. Je schopen se koncentrovat na svůj pracovní výkon a má pracovní vydrž potřebnou k dokončení práce. Výslednou práci dokáže reálně posoudit u sebe i u ostatních. Na základě získaných znalostí a zkušeností má vytvořenou představu o svém možném budoucím pracovním uplatnění v dané profesi. Získal ale i konkrétní představu o pracovních činnostech v ostatních běžných profesích. (RVP - LMP 2005)

3.3 Vzdělávací oblasti žáků s lehkým mentálním postižením

V RVP ZV-LMP najdeme devět vzdělávacích oblastí, do kterých je rozdělen vzdělávací obsah pro žáky s lehkým mentálním postižením. Vzdělávací oblasti jsou vždy tvořeny obsahově blízkými obory. Každá oblast je v úvodu vždy vymezena

Charakteristikou vzdělávací oblasti, vyjadřující význam a postavení vzdělávací oblasti v základním vzdělávání. Dále charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých oborů dané vzdělávací oblasti. Cílové zaměření vzdělávací oblasti vymezuje to, jakým způsobem je žák veden k získávání klíčových kompetencí. Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je přizpůsoben schopnostem a možnostem žáků s lehkým mentálním postižením. Jsou z něj vytvořeny očekávané výstupy a učivo. Očekávané výstupy jsou prakticky zaměřené, mají podmíněnou formulaci a vyjadřují záměr pedagogického působení. Jsou postupně stanoveny na konec 3. ročníku, konec 5. ročníku a konec 9. ročníku. Učivo je strukturované do tematických okruhů a slouží jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Učivo je doporučeno a rozpracováním a zařazením do ŠVP se stává závazným.(RVP - LMP 2005)

Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace má velice důležitou roli ve vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Zaměřuje se zejména na rozvoj smyslového a citového vnímání, vyjadřovacích schopností, práce s literárním textem, čtení s porozuměním, psaní a základy jednoduché konverzace v cizím jazyce. U žáků s lehkým mentálním postižením je velice důležité, aby si osvojili správné užívání verbální i grafické podoby spisovného jazyka. Žáci jsou vedeni ke smysluplnému a srozumitelnému vyjadřování a učí se komunikovat v běžných situacích.

Matematika a její aplikace

Tato vzdělávací oblast je založena zejména na praktických činnostech a dovednostech. Zaměřuje se na uplatňování matematických dovedností v praktickém životě. Rozvíjí schopnosti logického myšlení prostorové představivosti. Během základního vzdělávání získávají žáci s lehkým mentálním postižením znalosti základních matematických pravidel, pojmů a postupů. Během výuky využívají kalkulátory a matematické výukové programy. Nedílnou součástí této vzdělávací oblasti je geometrie, u které je dokonce možnost vyučování v samostatném předmětu Rýsování. V této vzdělávací oblasti se žáci také učí spolupráci při dosahování správných výsledků.

Informační a komunikační technologie

V této vzdělávací oblasti tvoří hlavní obsah vzdělání seznámení se základy užívání osobního počítače a základním programovým vybavením. Žáci s lehkým mentálním postižením se praktickým užíváním výpočetní techniky naučí obsluhu osobního počítače na uživatelské úrovni. Je možno do vzdělání zařadit i výuku práce s webovým prohlížečem a mailovou poštou. S tím souvisí získání odpovědného přístupu k nevhodným obsahům, které se mohou vyskytovat na internetu. Získané dovednosti využijí žáci v běžném i profesním životě.

Člověk a jeho svět

Tato vzdělávací oblast rozvíjí u žáků s lehkým mentálním postižením základní znalosti okolního světa a života v něm. Žáci si osvojují pravidla slušného chování a jednání a také se učí budovat mezilidské vztahy. Součástí výuky je i upevňování zásad zdravého životního stylu a hygienických návyků. Žáci jsou vedeni k pochopení věcí, dějů a jevů, jejich vlastností, vzájemných vztahů a souvislostí.

Člověk a společnost

Tato vzdělávací oblast má významnou roli v přípravě žáka s lehkým mentálním postižením na občanský život. Žáci jsou zde seznamováni se základními informacemi o historii naší země v kontextu se světovou historií. Dochází k osvojení společenských norem a občanského soužití a k pochopení významnosti mezilidských vztahů. Žáci se učí úctě ke svému národu a historii, ale i k jiným národům či etnikům a respektu ke kulturním, náboženským nebo jiným odlišnostem. U žáků dochází k pochopení práv a povinností občana v demokratické společnosti a také k rozpoznávání protiprávní a trestné činnosti.

Člověk a příroda

Vzdělávací oblast představuje žákům s lehkým mentálním postižením přírodu jako ucelený systém, ve kterém platí určité zákonitosti. Tyto zákonitosti se potom žáci učí uplatňovat v praxi. Seznamují se s vlivy člověka na životní prostředí, závislostí člověka na přírodních zdrojích a v neposlední řadě i s tím, jak přírodní zdroje a životní prostředí šetřit a chránit. V této vzdělávací oblasti také žáci poznají socioekonomické podmínky některých států v Evropě i ve světě.

Umění a kultura

Tato vzdělávací oblast provází žáky s lehkým mentálním postižením v průběhu celé povinné školní docházky. Dává prostor pro uplatnění tvořivých schopností a tím dává prostor pro kultivaci osobnosti žáka. Žáci se seznamují s hudebním a výtvarným uměním, což působí na jejich estetické vnímání. Tato oblast má také významný relaxační a rehabilitační charakter.

Člověk a zdraví

Tato vzdělávací oblast je pro žáky s lehkým mentálním postižením velice důležitá pro pochopení zdraví, jako vyváženého stavu duševní i tělesné pohody. Rozvíjí u žáků fyzické a zdravotní i zdravotní předpoklady pohybových možností a poznání vlastních omezení. Žáci se učí žít zdravým životním stylem, chránit své zdraví a předcházet situacím, ve kterých by mohlo být jejich zdraví ohroženo. Chápou hodnotu zdraví a smysl zdravotní prevence.

Člověk a svět práce

Tato vzdělávací oblast poskytuje žákům s mentálním postižením základní vědomosti o nástrojích, materiálech a pracovních postupech. Dá se říci, že se jedná o jednu ze stěžejních oblastí vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Je zde zahrnuto široké spektrum manuálních činností, i činností vedoucích k rozvíjení především pracovních kompetencí. Vzhledem k tomu, že u žáků s lehkým mentálním postižením trvá nácvik pracovních operací delší dobu, je této vzdělávací oblasti věnována větší časová dotace.

4 STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

4.1 Charakteristika učebních oborů pro žáky s lehkým mentálním postižením

Po ukončení povinné školní docházky na základní škole praktické, u integrovaných žáků na základní škole, mohou žáci s lehkým mentálním postižením pokračovat ve vzdělávání na odborných učilištích. Odborná učiliště jsou tradičním řešením profesní přípravy pro absolventy základní školy praktické. Tato učiliště nabízejí pro žáky široký výběr oborů, ze kterých si žáci mohou vybrat dle svých zájmů a schopností a následně se zde připravovat na budoucí profesní dráhu. V teoretické části vzdělávání navazují svým vzdělávacím obsahem na vzdělávací programy základních škol praktických (dříve zvláštních škol). Daleko významnější je však předávání praktických dovedností, které žáky připraví na budoucí profesní uplatnění. Studium na této škole trvá 2 nebo 3 roky podle zvoleného učebního oboru. (Franiok, P. 2008)

Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením na odborných učilištích může trvat dva nebo tři roky. U dvouletého odborného učiliště je studium ukončeno závěrečnou zkouškou a vydáním vysvědčení a výučního listu. Tříleté odborné učiliště je ukončeno závěrečnou zkouškou s výučním listem. Z hlediska teoretických předpokladů navazuje vzdělávání na odborném učilišti svým obsahem na vzdělávací program základní školy praktické. Při volbě profesní orientace je třeba volit obor, který bude pro žáky s lehkým mentálním postižením vhodný a přiměřený jejich schopnostem a možnostem (Bartoňová, M., Pipeková, J., Vítková, M. 2008).

Pro jednotlivé obory vzdělání středního odborného vzdělání jsou zpracovány rámcové vzdělávací programy pro obory s výučním listem kategorie E, obory s výučním listem kategorie H a obory s maturitou. Vzdělávání na v jednotlivých stupních a oborech vymezují Rámcové vzdělávací programy, které jsou pro všechny školy poskytující střední odborné vzdělání závazné. Jednotlivé školy potom zpracovávají své školní vzdělávací programy v souladu s Rámcovými vzdělávacími programy. Podle školského zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání se střední vzdělávání člení na teoretické a praktické vyučování a výchovu mimo vyučování.

Praktické vyučování probíhá ve školách a školských zařízeních nebo na pracovištích právnických nebo fyzických osob majících oprávnění k činnosti, jež souvisí s daným oborem vzdělání. Se školou musí uzavřít smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování, včetně podmínek pro jeho konání. Během praktického vyučování se na žáky vztahuje zákoník práce, který upravuje pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci. (srov. Školský zákon č. 561/2004 Sb.; Bartoňová, M., Pipeková, J., Vítková, M. 2008)

Rámcové vzdělávací programy oborů vzdělávání poskytujících střední vzdělání s výučním listem obory kategorie E, jsou rozděleny na jednotlivé obory vzdělávání. Každý takový obor vzdělávání zastřešuje příbuzné učební obory. Všechny obory vzdělávání mají společné **cíle středního odborného vzdělávání, klíčové kompetence, organizaci vzdělávání, průřezová témata a oblasti všeobecného vzdělávání**. Každý obor vzdělávání má potom své vlastní **odborné kompetence a oblasti odborného vzdělávání**. Rámcové vzdělávací programy obsahují též uplatnění absolventa oboru vzdělávání, rámcové rozvržení vzdělávacího obsahu a obecné zásady pro tvorbu Školních vzdělávacích programů. Školní vzdělávací programy si tvoří sami školy a jejich obsah je potom závazný. (Rámcové vzdělávací programy)

4.1.1 Cíle středního odborného vzdělávání

Záměrem střední odborné vzdělávání si dává za úkol připravit žáka, na úrovni odpovídající jeho vstupním učebním předpokladům a osobním schopnostem a v návaznosti na předchozí vzdělávání, na smysluplný, odpovědný a úspěšný osobní, občanský i pracovní život v poměrech měnícího se světa ve čtyřech základních bodech:

a) Učit se poznávat - jde zde o pochopení a rozvinutí dovedností potřebných k učení se. V návaznosti na základní si prohloubit a rozšířit poznatky o světě. Vzdělávání směřuje k rozvoji myšlenkových operací a dovedností žáků se učit. Žáci si osvojí poznatky, pracovní postupy a činnosti a dále obecné principy řešení problémů. Jsou vytvářeny předpoklady pro porozumění potřebným technickým a technologickým metodám, nástrojům a pracovním postupům. (Rámcové vzdělávací programy)

b) Učit se pracovat a jednat – jde zde o umění vyrovnávat se s nastalými problémy, práci v týmech a schopnost vykonávat pracovní činnosti a zvolené povolání.

Obecně tento cíl sleduje to, aby absolventi vzdělávacího oboru uměli správně reagovat na různé životní i pracovní situace s ohledem na své možnosti a schopnosti. Dále vzdělávání směřuje k získání aktivního přístupu k pracovnímu životu a profesní kariéře. Žáci respektují stanovená pravidla a jsou schopni diskuse a kompromisu při hájení svých stanovisek a postojů. (Rámcové vzdělávací programy)

c) Učit se být – zde jde hlavně u utváření osobnosti v souladu s obecně přijímanými morálními hodnotami. U žáků se rozvíjí samostatný úsudek i přijímání důsledků svých vlastních rozhodnutí. Vzdělávání směřuje k rozvoji duševních schopností, sebevědomí, sebepoznání, kreativity, fantazie, specifických dovedností a nadání žáků. Kultivuje emoční prožívání a svobodný úsudek. (Rámcové vzdělávací programy)

d) Učit se žít společně – hledání a nalézání místa ve společnosti při spolupráci s ostatními. Vzdělávání směřuje k respektu k lidské společnosti, přírodě a ochraně životního prostředí. Vede k oproštění žáků od předsudků, rasismu, xenofobie, etnické a náboženské nesnášenlivosti a zároveň k upevnění národnostní a občanské identity. Obecně jde o utváření morálních hodnot a respektu k pravidlům společenského chování. (Rámcové vzdělávací programy)

4.1.2 Klíčové kompetence odborného vzdělávání

Klíčové kompetence odborného vzdělávání navazují na klíčové kompetence základního vzdělávání a dále je prohlubují.

a) Kompetence k učení

Vzdělávání směřuje ke schopnosti efektivně se učit, vyhodnocovat dosažené výsledky a stanovovat si cíle dalšího vzdělávání dle potřeby. Žáci by měli zejména zvládat práci s textem, vyhledání a zpracování informací, využívat informační zdroje a s porozuměním naslouchat mluvenému projevu. Získávají pozitivní vztah k učení a vzdělávání, sledovat a hodnotit své pokroky a přijmout i hodnocení od ostatních lidí. (Rámcové vzdělávací programy)

b) Kompetence k řešení problémů

Vzdělávání směřuje k získání schopnosti samostatně řešit pracovní i mimopracovní problémy. Žáci by měli samostatně řešit zadané úkoly, navrhnout pracovní postupy či návrhy řešení úloh, volit vhodné prostředky a způsoby pro splnění zadaných úkolů. Učí se řešit problémy samostatně i v týmu. (Rámcové vzdělávací programy)

c) Komunikativní kompetence

Vzdělávání směřuje k získání schopnosti vyjadřovat se v písemné i ústní formě v různých učebních, životních a pracovních situacích. Žáci by se měli umět vyjadřovat v mluveném i psaném projevu, srozumitelně formulovat své myšlenky, vyjadřovat se a vystupovat dle společenských zásad. Měli by se orientovat v odborných textech, pracovních i jiných písemnostech. (Rámcové vzdělávací programy)

d) Personální a sociální kompetence

Vzdělávání směřuje ke stanovování přiměřených cílů osobního rozvoje v oblasti zájmové i pracovní. Žáci se učí pečovat o své zdraví, spolupracovat s ostatními a vytvářet mezilidské vztahy. Jsou schopni odhadnout fyzické i duševní možnosti a důsledky svého jednání. Dokáží adekvátně reagovat na různé životní situace a přizpůsobovat změnám v osobním i profesním životě. Plní zodpovědně zadané úkoly ať při samostatné činnosti nebo při práci v týmu. (Rámcové vzdělávací programy)

e) Občanské kompetence a kulturní povědomí

Vzdělávání směřuje k uznávání hodnot a postojů dle schopností a možností a jejich dodržování. Dále směřuje k uvědomění si a podpoře národní, evropské i světové kultury. Žáci se učí samostatně a zodpovědně jednat, dodržovat zákony, respektovat ostatní lidi, uznávat hodnotu života, uznávat tradice a hodnoty a jednat v souladu s morálními principy. Uvědomují si vlastní kulturní, národní a osobní identitu, ale zároveň respektují osobnost a identitu druhých. Oprošťují se od nesnášenlivosti, xenofobie a diskriminace. (Rámcové vzdělávací programy)

f) Kompetence k pracovnímu uplatnění

Vzdělávání směřuje ke schopnosti využít svých osobních a odborných předpokladů k uplatnění ve světě práce a k rozvoji své profesní kariéry. Žáci si uvědomují, že musí mít odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti. Musí být schopni se orientovat v možnostech uplatnění ve svém oboru na trhu práce a také mají pracovních, platových a jiných podmínkách ve svém oboru. Dokáží využívat poradenských a zprostředkovatelských služeb, vhodně komunikovat s potencionálními zaměstnavateli a orientují se v základním pracovním právu. (Rámcové vzdělávací programy)

g) Matematické kompetence

Vzdělávání směřuje k funkčnímu využití matematických dovedností v různých životních situacích. Absolventi správně používají a převádí běžné jednotky, provádí reálný odhad výsledků a používají matematické postupy při řešení praktických úkolů. Mají představu o základních tvarech předmětů a čtou různé formy grafického znázornění. (Rámcové vzdělávací programy)

h) Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Vzdělávání směřuje ke zvládnutí práce s osobním počítačem, jeho základním a aplikačním vybavením a dalšími prostředky ICT. Žáci umí vyhledat, zpracovat a využít informace z veřejných zdrojů nebo ze zdrojů nesených na různých médiích. Učí se pracovat s novými aplikacemi a komunikovat elektronickou poštou. Při práci s informacemi dokáží posoudit věrohodnost zdroje informací. (Rámcové vzdělávací programy)

4.1.3 Všeobecně vzdělávací oblasti odborného vzdělávání

Každá z jednotlivých oblastí obsahuje požadované výsledky vzdělávání. V každé oblasti je také vždy uvedeno vhodné učivo, které by mělo žákům v průběhu vzdělávání poskytnout ony požadované výsledky vzdělávání.

Jazykové vzdělávání a komunikace

Oblast vede žáka ke kultivovanému jazykovému projevu, rozvíjí komunikační dovednosti a rozvíjí čtenářskou gramotnost. Výuka doplňuje a rozvíjí dosavadní znalosti a je zaměřena na využití dovedností v praktickém životě. Žáci by měli chápat význam dorozumívání mezi lidmi, rozvíjet správně své vyjadřování, slušně vystupovat a využít svých vědomostí a dovedností v psaném i mluveném projevu. (Rámcové vzdělávací programy)

Občanský vzdělávací základ

Tato vzdělávací oblast připravuje žáky na aktivní život v občanské společnosti. Dává si za úkol vychovávat žáka k demokratickému občanství tak, aby byl slušným občanem a respektoval společenské a zákonné normy demokratické společnosti. Žáci se naučí poznat svou identitu v kontextu ke světu, ve kterém žijí. Žák se díky tomu stává aktivním a odpovědným občanem, který zná svá práva a povinnosti, využívá jich k prospěchu svému i celé společnosti a nenechá sebou manipulovat. (Rámcové vzdělávací programy)

Matematické vzdělávání

Tato oblast plní v řadě oborů nejen funkci všeobecně vzdělávací, ale i průpravnou funkci pro odbornou složku vzdělávání. Žák se naučí efektivně numericky počítat, používat a převádět různé jednotky. Dokáže pracovat s grafy a tabulkami. Cílem oblasti je vychovat přemýšlivého člověka, využívajícího matematické dovednosti v různých životních situacích. (Rámcové vzdělávací programy)

Estetické vzdělávání

Obecným cílem je utváření hodnotové orientace žáků působením na jejich city a vůli. Oblast má nadpředmětový charakter a prolíná se velkým počtem ostatních předmětů. Vede žáky ke slušnému vystupování, respektu k materiálním a kulturním hodnotám, toleranci k estetickému cítění, vkusu a zájmu druhých lidí a získání přehledu o kulturním dění v regionu. (Rámcové vzdělávací programy)

Vzdělávání pro zdraví

Cílem oblasti je vybavení žáků dovednostmi a znalostmi potřebnými k aktivní a preventivní péči o duševní a tělesné zdraví. Žáci by měli získat a prohloubit si poznatky o zdravém a aktivním životním stylu. Důraz je kladen na výchovu proti závislostem a na výchovu k odpovědnému přístupu k sexu. Vzhledem k nebezpečím, která v současném světě hrozí, se vzdělávací oblast zaměřuje i na získání dovedností potřebných na ochranu zdraví a života při mimořádných událostech. Další část této oblasti všestranně pohybově kultivuje žáky přiměřeně jejich možnostem a vede je k pravidelnému provádění pohybových činností. (Rámcové vzdělávací programy)

Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích

Oblast si klade za cíl naučit žáky používat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi. Žáci se naučí uživatelským dovednostem při práci s operačním systémem, kancelářským softwarem a dalším programovým vybavením. Velmi důležitým cílem této oblasti je umění získávat a zpracovávat informace s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií a komunikace pomocí Internetu. Hlavní část vzdělávání v této oblasti spočívá v práci s výpočetní technikou. Oblast se může průběžně měnit a doplňovat podle vývoje informačních a komunikačních technologií nebo podle aktuálních požadavků na trhu práce. (Rámcové vzdělávací programy)

4.2 Soustava oborů vzdělání poskytujících střední vzdělání s výučním listem obory kategorie E

V této soustavě najdeme učební obory, které jsou rozděleny do skupin podle svého zaměření. Těmto skupinám říkáme obory vzdělávání. Každý obor vzdělávání má v Rámcovém vzdělávacím programu své vlastní odborné kompetence a oblasti odborného vzdělávání. Obory vzdělávání i jednotlivé učební obory mají své kódy, které slouží k identifikaci těchto oborů, například:

23-51-E/01 Strojírenské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 23-51-E/004 Zámečnické práce a údržba
- 23-51-E/005 Zámečnické práce ve stavebnictví
- 23-51-E/501 Strojírenská výroba
- 23-56-E/004 Obráběcí práce
- 23-56-E/501 Obrábění kovů
- 23-57-E/002 Kovářské práce
- 23-64-E/002 Strojně montážní práce - montérské práce
- 23-64-E/003 Strojně montážní práce - automontážní práce
- 23-68-E/501 Technické služby v autoservisu
- 23-71-E/001 Nožírské práce

Ucelený přehled těchto oborů obsahuje příloha č.2, této bakalářské práce.

5 MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ ŽÁKŮ S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM V ODBORNÉM VZDĚLÁVÁNÍ

5.1 Cíle a metody výzkumu

Cílem výzkumu v mé bakalářské práci je zjištění toho, jak úspěšní jsou v odborném vzdělávání žáci s lehkým mentálním postižením, absolventi ZŠ praktické, na které působím. Výzkum bude zaměřen na absolventy za posledních 5 let. Při výzkumu jsem se zaměřil na výběr konkrétního učebního oboru, úspěšnosti studia i na to, zda se jednotliví žáci s lehkým mentálním postižením uplatnili na trhu práce. Cílem bylo zjistit následující skutečnosti:

1. Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti, které jim náš vzdělávací systém poskytuje nabídkou oborů odborného vzdělávání?
2. Jak úspěšní jsou žáci s lehkým mentálním postižením při studiu zvolených učebních oborů či oborů odborného vzdělávání?
3. O jaké učební obory či obory odborného vzdělávání je mezi žáky s lehkým mentálním postižením největší zájem?
4. Jak jsou žáci s lehkým mentálním postižením úspěšní při hledání zaměstnání po absolvování oboru odborného vzdělávání, případně po jeho předčasném ukončení?

V další části svého výzkumu jsem se zaměřil na bývalé žáky naší školy, kteří jsou již v dospělém věku. Formou rozhovoru jsem se pokoušel zjistit to, jak se jim podařilo zařadit do běžného občanského a profesního života. Jestli pro ně bylo absolvování základní školy praktické a případné následné absolvování učebního oboru, primárně určeného žákům s lehkým mentálním postižením, nějakým způsobem omezující. Zajímal mě hlavně pohled těchto mladých lidí na to, jestli se cítí nebo cítili nějak diskriminováni tím, že se vzdělávali na základní škole praktické a ne na běžné základní škole. Oslovil jsem proto několik svých bývalých žáků, se kterými mám velice dobré vztahy. Díky tomu byli ochotni hovořit bez zábran a otevřeně. Bez problémů odpovídali na všechny otázky, které jsem během rozhovoru položil.

V průběhu své práce jsem se snažil shromáždit veškerá potřebná data. Ne vždy byla lehce dostupná. Velkou roli samozřejmě hrála ochrana osobních údajů. Přestože všechny zjištěné a prezentované výsledky jsou anonymní, využíval jsem při jejich zjišťování zejména osobního kontaktu. Jediná oficiální data jsem získal od výchovné poradkyně naší školy. Případné předání informací z odborných učilišť naráželo na překážku již zmiňované ochrany osobních údajů. Díky svým osobním kontaktům na bývalé žáky se mi podařilo shromáždit téměř všechny potřebné informace o našich absolventech posledních pěti let. Někteří se odstěhovali buď v rámci republiky, nebo dokonce do zahraničí. O některých se mi nepodařilo zjistit úplně vše. Během několika týdenního shromažďování informací jsem se seznámil s mnoha zajímavými lidskými příběhy, které sice nejsou předmětem mého výzkumu, ale zanechaly ve mně výraznou stopu. A vzhledem ke své profesní činnosti považuji tuto zkušenost za stejně obohacující, jako výsledky práce v mé bakalářské práci.

5.2 Zpracování zjištěných skutečností

Za posledních 5 let opustilo ZŠ praktickou, na které působím, celkem 81 absolventů. Pokusil jsem se o nich shromáždit co největší množství informací a následně je přehledně zpracoval. Všechna tato data jsem zpracoval do přehledných tabulek, které obsahují pohlaví absolventů, jejich vybraný obor a školu, ne které tento obor studují. Zároveň v tabulkách uvádím, zda absolvent stále studuje nebo již studium ukončil. Pokud studium ukončil, uvádím v tabulce jakým způsobem a kdy bylo studium ukončeno. U těch, kteří již studium dokončili, jsem se pokoušel zjistit i to, zda jsou v současné době někde zaměstnáni. Pro každý ukončený ročník jsem zpracoval jednu tabulku. Tabulky s veškerými daty jsem zařadil do příloh své bakalářské práce.

Potřebná data, která vedou k naplnění cílů mé bakalářské práce, jsem následně zpracoval do přehledných grafů a tabulek. Základní data jsem shrnul v následující tabulce:

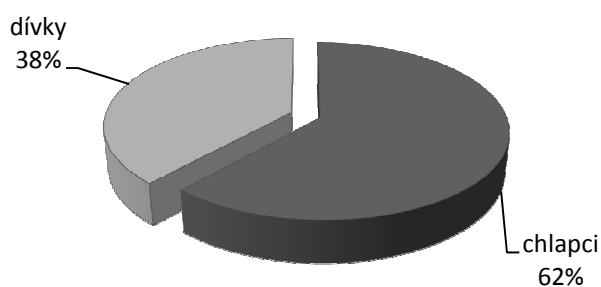
Celkový počet absolventů	81
chlapci	50
dívky	31
Na učební obor nastoupilo absolventů	65
chlapci	41
dívky	24
Na učební obor nenastoupilo absolventů	16
chlapci	9
dívky	7

5.2.1 Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti, které jim náš vzdělávací systém poskytuje nabídkou oborů odborného vzdělávání?

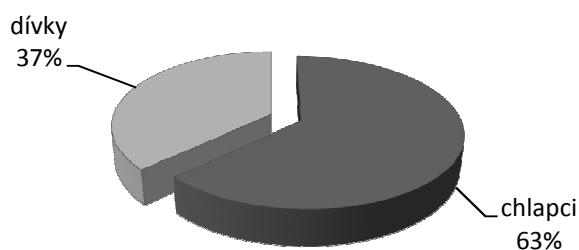
Při shromažďování dat jsem se také pokoušel zjistit, proč někteří absolventi naší školy vůbec nepodali přihlášku na učební obor a nepokračovali ve svém vzdělávání. V drtivé většině případů se bohužel jednalo o naprostý nezájem o své vlastní vzdělání. Navíc byl tento postoj podporován i rodinou. V jednom případě se jednalo o zdravotní problémy dívky, která měla za sebou již několik lékařských zákroků a chystala se na další operaci. Rodina u ní vycházela z předpokladu, že jí bude přiznán invalidní důchod. Jedné dívce dokonce rodiče učební obor zakázali, aby se mohla podílet na péči o mladší sourozence. Bohužel to byla zrovna dívka, s poměrně dobrým prospěchem.

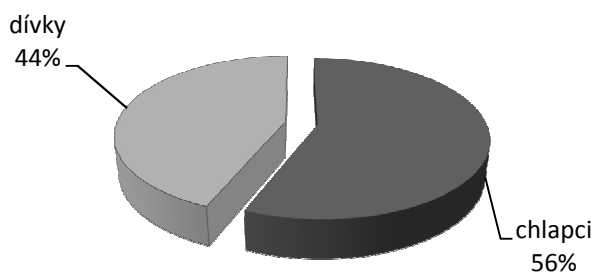
Celkový počet absolventů: 81

Na učební obor nastoupilo absolventů :65

Na učební obor nenastoupilo absolventů :16

5.2.2 Jak úspěšní jsou žáci s lehkým mentálním postižením při studiu zvolených učebních oborů či oborů odborného vzdělávání?

Při hledání odpovědí na tuto otázku bylo třeba zohlednit fakt, že tři z pěti ukončených ročníků absolventů ještě stále studují svůj zvolený učební obor nebo obor

odborného vzdělávání. Proto jsem se nezabýval pouze tím, kolik absolventů svůj zvolený obor zdárně dokončilo, ale sledoval jsem i to, kolik jich ještě úspěšně studuje. Zjištěná data jsem zpracoval do následující tabulky.

Průběh studia			
	Muži	Ženy	Celkem
Studují	19	12	31
Úspěšně dokončili studium	8	5	13
Ukončili studium v 1. ročníku	8	3	11
Ukončili studium ve 2. ročníku	2	3	5
Ukončili studium ve 3. ročníku	3	1	4

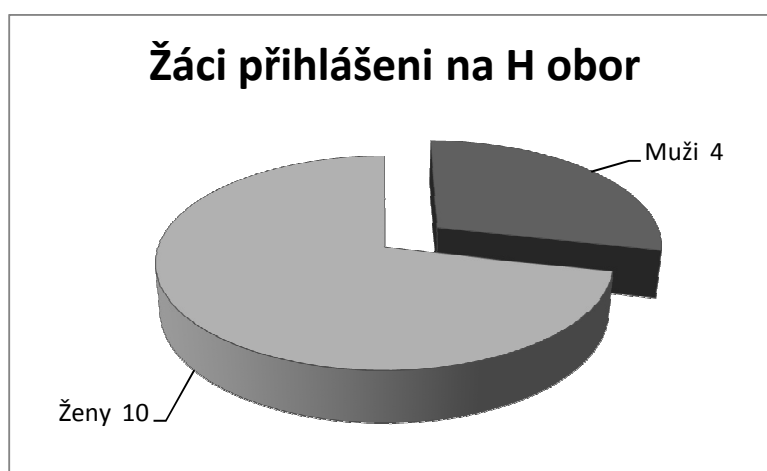
Z této tabulky vyplývá, že do této chvíle celkem 20 absolventů ukončilo předčasně své studium zvoleného učebního oboru či oboru odborného vzdělávání. Pokoušel jsem se samozřejmě zjišťovat příčiny ukončení studia. Zjistil jsem, že důvodů pro ukončení studia bylo poměrně dost. Čtyři absolventky předčasně ukončily studium kvůli narození potomka, stejně jako absolvent, který v průběhu 3. ročníku nastoupil do práce, aby živil rodinu. Tři absolventi se v průběhu studia přestěhovali s rodinou do Anglie. U ostatních absolventů šlo o směs nechuti a nezájmu o další studium.

5.2.3 O jaké učební obory či obory odborného vzdělávání je mezi žáky s lehkým mentálním postižením největší zájem?

Při volbě učebních oborů nebo oborů vzdělávání absolventi vybírali z široké nabídky. Přesto je ale několik oborů, o které je mezi nimi poměrně velký zájem. Většinou se jedná o tradiční učební obory a volba je jistě ovlivněna i tím, že tyto obory studují, či studovali i kamarádi nebo rodinní příslušníci.

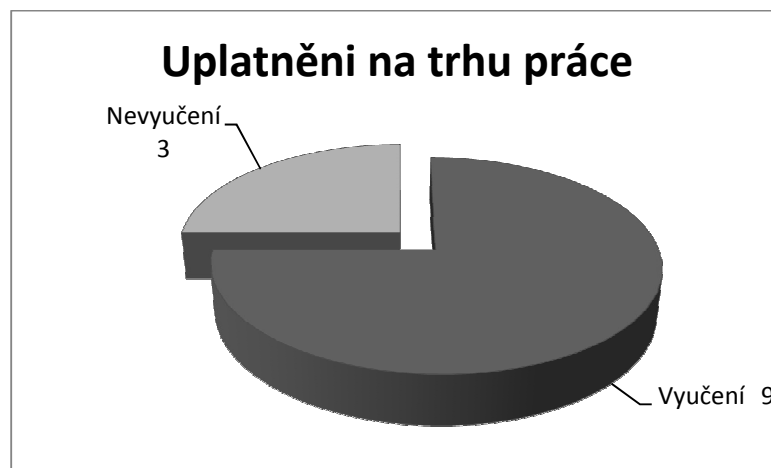

Ve sledovaných 5 letech se také našlo poměrně dost absolventů, kteří si vybrali ke studiu H obor. Většina z nich obor buď úspěšně dokončila, nebo ho stále studují. Jedna absolventka přešla studium kvůli mateřské dovolené, ale chystá se ho dokončit. Další nezvládala náročnost oboru a přestoupila na E obor. Jeden absolvent ukončil studium, protože potřeboval nastoupit do zaměstnání a jen jedna absolventka ukončila studium úplně.

5.2.4 Jak jsou žáci s lehkým mentálním postižením úspěšní při hledání zaměstnání po absolvování oboru odborného vzdělávání, případně po jeho předčasném ukončení?

Při zpracovávání výsledků pro tuto otázku jsem měl k dispozici o něco menší vzorek absolventů, protože mnoho z nich ještě stále studuje. Výsledky vyjadřují úspěšnost pouze 2 ročníků absolventů. Proto jsem se uplatnění na trhu práce věnoval ještě v další části své bakalářské práce, v rozhovorech s dospělými absolventy naší školy.

Z grafu vyplývá, že pracovní uplatnění našli jak absolventi, kteří úspěšně dokončili studium učebního oboru, tak i absolventi, kteří své studium nedokončili. Výrazně vyšší úspěšnost ale mají ti vyučení.

5.3 Rozhovory s dospělými absolventy

V další části své bakalářské práce jsem se zaměřil na dospělé absolventy naší školy, kteří mohou hodnotit nejen svou školní docházku, ale i svůj dosavadní profesní život. S mnoha svými žáky udržuji kontakty i poté, co naši školu opustí. Jsou to kontakty přes elektronická média, ale i kontakty osobní. Při vzájemných setkáních jsem s nimi vedl řízený rozhovor a po hlavních otázkách pokládal případné doplňující otázky. Rozhovory jsem nahrával a doma pořizoval následný přepis. Některé části přepisu jsem úmyslně nepřeváděl do spisovné češtiny, aby více mohly vyniknout osobnosti jednotlivých respondentů. Také si myslím, že tím byla lépe vyjádřena pohoda a uvolněnost, ve které tyto rozhovory probíhaly. U každého respondenta uvádím stručnou charakteristiku a poté následuje záznam našeho rozhovoru.

Prvním respondentem byla žena ve věku 24 let. Na základní školu praktickou přestoupila v 6. ročníku. Ve škole byla vždy aktivní a často reprezentovala školu na sportovních soutěžích. Vystudovala učební obor Kuchař – číšník a okamžitě po složení závěrečných zkoušek nastoupila do zaměstnání na místě, kde vykonávala svou odbornou praxi. To samozřejmě vypovídá o tom, že s ní byl zaměstnavatel velice spokojený již při výkonu odborné praxe, což je u učebních oborů opravdu hodně důležité. Později se vdala a nastoupila na mateřskou dovolenou. Po skončení mateřské dovolené měla nabídku znovu nastoupit na svou předchozí pozici, ale dala přednost lépe placené pozici mimo svůj obor.

Záznam rozhovoru:

Pohlaví: žena

Věk: 24 let

Zařazení na ZŠ praktickou: v 6. ročníku

Učební obor: Kuchař - číšník

1. Jak hodnotíš svou základní školní docházku na ZŠ praktické?

Respondentka: „Já mám na to super vzpomínky. Pořád se něco dělo. Jezdila jsem hodně na sportovní akce, kde jsem reprezentovala školu. Poznala jsem tam spoustu lidí z celé republiky.“

Výzkumník: „Myslíš, že jsi o něco přišla tím, že jsi chodila na ZŠ praktickou a ne na klasickou základní školu?“

Respondentka: „Myslím, že naopak. Když jsme se bavily s holkama ze základky, tak u nás bylo určitě daleko víc různých akcí. Určitě třeba nejezdili na základkách na kola, jako my jezdili s Tebou do Mšena.“

2. Připravila Tě ZŠ praktická dostatečně pro další studium?

Respondentka: „Určitě jo. Ale hodně to záleží i na učitelích. A já teda měla super učitelku, která mě všechno hezky dokázala naučit.“

Výzkumník: „Byli na tom oboru, který jsi ty studovala, i absolventi klasické základky?“

Respondentka: „Ano“

Výzkumník: „A jak na tom byli v porovnání s Tebou, nebo ostatními dětmi ze ZŠ praktické?“

Respondentka: „Tak ti co byli u nás, tak ti byli „úplně vypatlaní“. Většina z nich to nedodělala.“

3. Měla jsi dostatečnou možnost výběru z učebních oborů, určených absolventům ZŠ praktické?

Respondentka: „Oni by Tě přijmuli na cokoliv, jen bys musel udělat přijímačky.“

Výzkumník: „Ano, to je pravda. Myslel jsem to tak, jestli byl dostatečný výběr oborů přímo pro žáky ze ZŠ praktických?“

Respondentka: „To si myslím, že jo“

4. Myslíš si, že absolvováním školní docházky na ZŠ praktické jsi přišla o možnost vyučit se tím, co bys chtěla?

Respondentka: „Já jsem chtěla dělat servírku, takže jsem si vybrala to, co jsem chtěla. Kdybych byla na základce, tak jsem šla na servírku taky.“

5. Zažila jsi někdy situaci, kdy se Ti vysmívali kvůli absolvování ZŠ praktické?

Respondentka: „Jak to myslíš?“

Výzkumník: „No jestli Ti v dětství nebo v dospělosti někdo dával najevo, že jsi nějaká horší, protože jsi chodila na ZŠ praktickou. Třeba ve škole, venku s kamarády, na táboře, na učňáku, v práci a podobně.“

Respondentka: „Tak to vůbec. Třeba na táboře vždycky všichni věděli, že jsem od Tebe ze školy a nikdy to nikdo neřešil. A ani jindy v životě.“

6. Našla jsi po vyučení uplatnění ve svém oboru?

Respondentka: „Určitě. Já jsem se vyučila, a potom jsem rovnou zůstala tam, kde jsem dělala praxi a hned jsem dostala pracovní smlouvu. Potom jsem šla na mateřskou a po mateřský jsem mohla nastoupit znovu, ale šla jsem mimo obor, protože si tam vydělám víc peněz.

7. Co Ti dělalo při studiu na učebním oboru největší problémy?

Respondentka: „Jako myslíš učení?“

Výzkumník: „Ano. Dělaly Ti větší problém odborné předměty, nebo všeobecně vzdělávací? Nebo byla nejtěžší praxe?“

Respondentka: „Odborný předměty byly určitě těžší. Praxe byla v pohodě. Hlavně na praxi nejvíc záleželo. Když byla v pohodě praxe a odborný předměty, tak u těch všeobecně vzdělávacích předmětů přivřeli oči. Určitě by nikoho nenechali propadnout třeba z češtiny nebo z cizího jazyka, když byl šikovný na praxi a zvládal odborné předměty.

8. Připadáš si jako plnohodnotný člen společnosti i přes to, že jsi chodila na ZŠ praktickou?

Respondentka: „Samozřejmě. Jsem vyučená, díky tomu mám práci a doma dcerku. Nemůžu si stěžovat.“

Druhým respondentem byla žena ve věku 22 let. Na základní školu praktickou přestoupila ve 4. ročníku. V prospěchu patřila k lepším žákům, s většími problémy s matematikou. Pravidelně reprezentovala školu při sportovních soutěžích a je několikanásobná mistryně republika v mnoha sportovních disciplínách pořádaných ČSMPS. Po absolvování ZŠ praktické vystudovala učební obor Zahradnické práce. Bezprostředně po vyučení měla zdravotní problémy, které si vyžádaly i operaci. Po překonání těchto problémů našla práci mimo svůj obor, ale výuční list hrál při získání této práce zásadní roli. V současné době je zaměstnaná, svobodná, bezdětná.

Záznam rozhovoru:

Pohlaví: žena

Věk: 22 let

Zařazení na ZŠ praktickou: od 4. ročníku

Učební obor: zahradnické práce

1. Jak hodnotíš svou základní školní docházku na ZŠ praktické?

Respondent: „Já to brala škola jako škola. Kamarádky jsem měla na praktický i na základce, takže v pohodě. Bavily jsme se všechny.“

Výzkumník: „Myslíš, že jsi o něco přišla tím, že jsi chodila na ZŠ praktickou a ne na klasickou základní školu?“

Respondentka: „To ne. Možná na základce byl větší výběr kluků.“

2. Připravila Tě ZŠ praktická dostatečně pro další studium?

Respondentka: „Jo“

Výzkumník: „Ty jsi měla vždy trochu problémy s matematikou že? Jak to potom bylo na učebním oboru? Stíhala si matematiku? Zvládala si to?“

Respondentka: „Já měla z matiky vždy mezi 2-3. Někdy se mi dařilo víc, někdy míň. Ale na učňáku jsem také na vysvědčení neměla nikdy z matiky horší známku než trojku.

3. Měla jsi dostatečnou možnost výběru z učebních oborů, určených absolventům ZŠ praktické?

Respondentka: „Asi jo. Já stejně pořádně nevěděla, co bych chtěla jednou dělat. Tak jsem si nechala poradit.“

4. Myslíš si, že absolvováním školní docházky na ZŠ praktické jsi přišla o možnost vyučit se tím, co bys chtěla?

Respondentka: „Asi ne. Stejně bych neměla na víc, než zase na nějaký učňák. A i k nám potom chodili někteří hodně slabí ze základky. A myslím, že jsem byla lepší, než většina z nich.“

5. Zažila jsi někdy situaci, kdy se Ti vysmívali kvůli absolvování ZŠ praktické?

Respondentka: „Ne, nikdy“

6. Našla jsi po vyučení uplatnění ve svém oboru?

Respondentka: „Já měla po vyučení zdravotní problémy, takže jsem hned pracovat nešla. Potom jsem teda mohla, ale sehnala jsem práci za mnohem lepší peníze, takže jsem šla dělat do úpravny.

Výzkumník: „A tam byly jaké požadavky?“

Respondentka: „Chtěli, aby byl člověk vyučený. Takže chtěli výučák“

Výzkumník: „A to bylo jedno jaký výuční list? Dělali nějaké rozdíly mezi výučním listem z H oboru a z E oboru?“

Respondentka: „Ne. Prostě chtěli výučák a bylo jedno jaký.“

7. Co Ti dělalo při studiu na učebním oboru největší problémy?

Respondentka: „Vstávání!!!“

Výzkumník: „Tak to asi dělá problém všem. Ale myslel jsem hlavně při zvládnutí učiva.“

Respondentka: „Praxe byla v pohodě. Jinak nejtěžší pro mě byly asi odborné předměty. Třeba botanika a technologie. Ale ty všeobecné předměty byly v pohodě. Jim šlo stejně vždycky hlavně o to, aby se chodilo na praxi a uměli jsme odborné předměty, to bylo to hlavní.“

8. Připadáš si jako plnohodnotný člen společnosti i přes to, že jsi chodila na ZŠ praktickou?

Respondentka: „Proč bych si tak neměla připadat? Vyučila jsem se a mám práci, takže pohoda. Jsem jako každý jiný člověk, co se vyučil a pracuje.“

Třetím respondentem byl muž ve věku 23 let. Na základní školu praktickou přestoupil ve 2. ročníku. V průběhu školní docházky patřil spíše k problémovým žákům. Měl problémy s chováním i s docházkou. Prospěch vykazoval špatný, ale jeho možnosti byly větší. V osmém ročníku zakročily úřady a pod jejich dozorem došlo k výraznému zlepšení. Zlepšilo se chování, docházka i prospěch žáka. Úspěšně absolvoval učební obor Zednické práce. Při studiu učebního oboru si již uvědomoval význam vzdělání a nenechal se strhnout svým okolím k tomu, aby studia zanechal jako mnoho jeho vrstevníků. Po absolvování učebního oboru nastoupil hned do práce. V současné době je zaměstnaný a má dvě děti.

Záznam rozhovoru:

Pohlaví: muž

Věk: 23 let

Zařazení na ZŠ praktickou: od 2. ročníku

Učební obor: zednické práce

1. Jak hodnotíš svou základní školní docházku na ZŠ praktické?

Respondent: „Docela dobře. Byla tam legrace. Měl jsem sice občas problémy s docházkou, ale tak víte co .. byl jsem mladej a blbej.“

Výzkumník: „Pořád jsi přece mladý“

Respondent: „To jo, ale teď už vím, že jsem tenkrát dělal zbytečný problémy. Kdybych nedal tolik na kamarády, tak by problémy nebyly. Ale stalo se, naštěstí jsem potom dostal rozum.“

2. Připravila Tě ZŠ praktická dostatečně pro další studium?

Respondent: „Já myslím, že jo. Sice jsem neměl moc dobré známky, ale to byla moje vina. Neučil jsem se a často nebyl ve škole. Pak od osmičky, když jsem byl pod dozorem sociálky a chodil do školy, tak hned byly lepší známky.“

Výzkumník: „Takže když jsi potom odešel na učební obor, tak jsi neměl problém se zvládáním učiva?“

Respondent: „Ne vůbec. Bylo to tam docela lehký.“

3. Měl jsi dostatečnou možnost výběru z učebních oborů, určených absolventům ZŠ praktické?

Respondent: „Já ani nevím. Já věděl hned, že chci na zedníka, abych potom mohl makat u strejce.“

4. Myslíš si, že absolvováním školní docházky na ZŠ praktické jsi přišel o možnost vyučit se tím, co bys chtěl?

Respondent: „Ne, jak jsem říkal, chtěl jsem být zedník.“

Výzkumník: „Třeba kdyby si byl ve škole lepší, tak jsi mohl přímo na zedníka, což je H obor.“

Respondent: „No jo, ale tam měli kluci i cizí jazyk a vůbec to měli těžší. Navíc mistr říkal, že na praxi děláme stejně to samý. Když prý někdo bude šikovný zedník, tak je jedno, jestli umí nebo neumí anglicky. A já myslím, že měl pravdu. Na praxi nám některým říkal, že jsme lepší než ti, co chodí na normálního zedníka.“

5. Zažil jsi někdy situaci, kdy se Ti vysmívali kvůli absolvování ZŠ praktické?

Respondent: „To ne, to nikdo moc neřešil. To spíš kvůli tomu, že jsem cigán.“

Výzkumník: „Myslíš třeba na učebním oboru?“

Respondent: „Tam nás bylo cigánů hodně, to bylo v pohodě. Ale třeba někdy venku. To jsem si ale vždycky vyřešil.“

Výzkumník: „A třeba když jsi hledal práci? Neřešil někdo to, že jsi ze ZŠ praktické, nebo máš výuční list z E oboru?“

Respondent: „Tak to vůbec. Šel jsem hned dělat ke strejcovi. Tam dělá hodně cigánů a třeba ani všichni nemají výučák. Ale strejda má dobrou pověst a pořád máme dost práce.“

6. Našel jsi po vyučení uplatnění ve svém oboru?

Respondent: „Jasný, pořád dělám jako zedník“

7. Co Ti dělalo při studiu na učebním oboru největší problémy?

Respondent: „Abych nechodil za školu. Kdybych neměl docházku, tak mě vyhodí. A já se chtěl vyučit. Strejc by mě asi vzal i bez výučáku, ale dělal bych na stavbě koninu. A já chtěl být zedník. A nechtěl jsem skončit na pracáku jako kamarádi.“

8. Připadáš si jako plnohodnotný člen společnosti?

Respondent: „Jo. Mám práci, živím rodinu a jsem na tom líp než spousta lidí v mém okolí.“

Čtvrtým respondentem byl muž ve věku 23 let. Na základní školu praktickou přestoupil ve 4. ročníku. Během školní docházky byl naprosto bezproblémový s prospěchem v lepším průměru. Byl vždy velice manuálně zručný. Už od útlého věku měl jasno v tom, co by chtěl jednou dělat. Pochází z vesnického prostředí a od malička byl zvyklý pracovat. Nastoupil na učební obor Opravářské práce a bez problémů ho vystudoval. Během studia si využil možnosti nabízené školou a udělal si řidičská oprávnění různých tříd. Hned po vyučení nastoupil do zaměstnání, kde mohl uplatnit získané znalosti a dovednosti z odborného vzdělávání. Později změnil zaměstnání a stal se mechanikem ve firmě, která zajišťovala servis pro veškeré stroje na dolech. V době hospodářské krize měla firma problémy a propouštěla. Proto si zřídil živnostenský list a v současné době se živí jako podnikatel v těžbě dřeva. Je svobodný a bezdětný.

Záznam rozhovoru:

Pohlaví: muž

Věk: 23 let

Zařazení na ZŠ praktickou: od 4. ročníku

Učební obor: Opravářské práce

1. Jak hodnotíš svou základní školní docházku na ZŠ praktické?

Respondent: „Vzpomínám na to velice dobře. Vůbec nic tam nechybělo. To, co se tam učilo, jsem dobře zvládal. Na normální základce mě pořád tlačili do něčeho, co mi nešlo a nezvládal jsem to a ten přestup na ZŠ praktickou mi moc pomohl. Když jsem se snažil, tak jsem dosahoval dobrých výsledků, což se mi na základce nedařilo. Dostal jsem pořádné základy, které jsem potřeboval a žádný věci navíc. To pro mě bylo zbytečný.“

2. Připravila Tě ZŠ praktická dostatečně pro další studium?

Respondent: „Určitě. Úplně v pohodě jsem zvládal učňák. Přesně jak už jsem říkal. Měl jsem pořádné základy a ty další věci jsem stejně na učňáku nepotřeboval. Na intru jsem se občas na učení kouknul a skoro bez problémů to dával.“

3. Měl jsi dostatečnou možnost výběru z učebních oborů, určených absolventům ZŠ praktické?

Respondent: „Na výběr toho bylo opravdu dost. Rozhodoval jsem se mezi několika školama a nakonec jsem šel do Jirkova hlavně kvůli intru. Od nás bylo na všechny školy hrozně špatný spojení, takže jsem potřeboval intr. Pak jsem si na škole udělal řidičák a už jsem jezdil do školy autem.“

4. Myslíš si, že absolvováním školní docházky na ZŠ praktické jsi přišel o možnost vyučit se tím, co bys chtěl?

Respondent: „Ani náhodou. Kdybych šel ze základky, tak jsem šel na to samé. Počítal jsem s tím, že půjdu buď na lesnickou školu, nebo právě na ty opravářské práce. Nabízel se ještě automechanik, ale tam jsou těžší ty všeobecně vzdělávací předměty. Ale ty odborné předměty byly hodně podobný a praxe taky. Navíc automechanik dělá jen auta a my jsme měli daleko větší záběr. Navíc jsem si během školy udělal řidičák na osobní auta i řidičák na traktor.“

5. Zažil jsi někdy situaci, kdy se Ti vysmívali kvůli absolvování ZŠ praktické?

Respondent: „Ne, vůbec. Spíš mi vždycky všichni říkali, že na tom vůbec nezáleží. Podstatný je, že jsem se vyučil a mám výučák. Dneska už to nikdo moc neřeší, hlavní je ten výučák.“

6. Našel jsi po vyučení uplatnění ve svém oboru?

Respondent: „Úplně v pohodě. Nejdřív jsem pracoval na Flájích, kde jsme dělali v lese a museli se starat o všechny stroje, potom jsem dělal v opravárenské firmě pro šachtu. Tam jsme opravovali nákladáky, bagry, buldozery prostě to, co bylo třeba. A teď zase makám v lese. Pracuju na živnostník, mám svůj traktor a pořád vlastně dělám to, na co jsem se vyučil.“

7. Co Ti dělalo při studiu na učebním oboru největší problémy?

Respondent: „Tak já měl vždy největší problém s češtinou. Už od základky a ani na učňáku to nebylo nejlepší. Ale zase to nebylo tak hrozný, hůř jak trojku jsem nikdy na vysvědčení neměl. Odborný předměty byly v pohodě, protože jsem kluk z vesnice a měl jsem k tomu blízko. Nejdůležitější bylo, že mě to bavilo a zajímalo mě to.“

Výzkumník: „A hrozilo třeba, že by to kvůli češtině někdo nezvládl?“

Respondent: „To ani náhodou. Když měl v pořádku praxi a zvládal odborné předměty, tak češtinu nehrotili. Ale ona fakt nebyla nijak těžká, prostě se pořád jely takové ty základy, aby člověk správně psal a četl.“

8. Připadáš si jako plnohodnotný člen společnosti?

Respondent: „Jo, připadám. Vůbec v ničem mě to neomezuje. Žiju jako normální člověk, a myslím si, že si žiju i líp než někteří lidé, kteří mají maturitu nebo vejšku. Pracuju sice rukama, ale živí mě to hodně dobře. Když člověk chce, tak se prostě prosadí. Všichni ti spolužáci, kteří nedokončili učňák, ho nedokončili jen proto, že byli líní a kašlali na to. Jinak se to určitě dalo zvládnout.“

Pátým respondentem byl muž ve věku 29 let. Na základní školu praktickou přestoupil v 6. ročníku. Na škole patřil vždy k nejlepším. Měl výborný prospěch a bezproblémové chování. Po absolvování základní školy praktické nastoupil na učební obor Frézař – soustružník. Učební obor úspěšně dokončil a dalším nástavbovým studiem na střední průmyslové škole si doplnil vzdělání o maturitní zkoušku. Poté se krátce rozhodoval, zda zkusit ještě studium vysoké školy, ale nakonec zvítězila touha po finanční nezávislosti, a proto nastoupil do práce jak programátor CNC obráběcích strojů. Později se ještě pracoval jako řidič mezinárodní kamionové dopravy. Při této práci vylepšil své znalosti cizích jazyků. Následně dělal mistra výroby ve firmě na CD a DVD nosiče. V současné době pracuje jako konstruktér ve firmě vyrábějící stroje pro sklářský průmysl. Je svobodný a bezdětný.

Záznam rozhovoru:

Pohlaví: muž

Věk: 29 let

Zařazení na ZŠ praktickou: od 6. ročníku

Učební obor: Frézař – soustružník, Střední průmyslová škola – mechanik elektrotechnik

1. Jak hodnotíš svou základní školní docházku na ZŠ praktické?

Respondent: „Byla to zvláštní doba. Občas si vzpomenu, ale že bych měl z toho radost, to se říct nedá. V těch dobách jsem byl strašně líný a vůbec neuvažoval nad tím, co v budoucnu bude. Prostě žádné cíle, ale taky kolik mi v té době bylo. Jak říkám, byl sem líný se učit, proto to dopadlo tak jak to dopadlo. Na ZŠ jsem propadl, a protože jsem nechtěl opakovat, tak jsem přešel na zvláštní školu.“

Výzkumník: „A jak vzpomínáš na spolužáky nebo učitele?“

Respondent: „No u žáků asi dlouho nezůstanu. Byla to pakáž a bohužel jsem se musel decentně přizpůsobit tak, abych moc nevynikal. To by mezi takovým kolektivem nebylo asi moc dobré.“

Výzkumník: „Bohužel musím souhlasit. Ta třída byla opravdu extrémní. Co mám informace, tak téměř všichni si už prošli buď vězením, nebo nějakým ústavem. Taková třída se už od té doby nikdy nesešla.“

Respondent: „To je dobře. Fakt nebylo o co stát. Z učitelů si občas vzpomenu hlavně teda na mého jmenovce pana XXX a třídní učitelku. No a samozřejmě si vzpomínám na Tebe. Ty a pan XXX jste mi nejvíce sedli.“

2. Připravila Tě ZŠ praktická dostatečně pro další studium?

Respondent: „Tak popravdě co mi taková škola mohla do začátku dát? Maximálně být ostražitý vůči jedné skupině občanů. Většinu učiva jsem v pohodě zvládal, protože jsem to znal už ze základky.“

Výzkumník: „A odcházel jsi tedy připraven na učňovský obor?“

Respondent: „To myslím že jo. Tam to stejně bylo hlavně o odborných předmětech a to bylo vše nové.“

3. Měl jsi dostatečnou možnost výběru z učebních oborů, určených absolventům ZŠ praktické?

Respondent: „Výběr jsem měl nečekaně velký, takže v pohodě.“

4. Myslíš si, že absolvováním školní docházky na ZŠ praktické jsi přišel o možnost vyučit se tím, co bys chtěl?

Respondent: „To rozhodně ne. Samozřejmě jsem neočekával nic velkého, ale co bych mohl chtít jako žák zvláštní školy. Ale dobré je to že když člověk chce a má nějaké cíle, tak dosáhne všeho, čeho chce.“

5. Zažil jsi někdy situaci, kdy se Ti vysmívali kvůli absolvování ZŠ praktické?

Respondent: „Ne. Na učňáku jsem nebyl zdaleka jediný a na průmyslovce to spíš vyvolávalo údiv a slova uznání.“

6. Našel jsi po vyučení uplatnění ve svém oboru?

Respondent: „Po vyučení ne, protože jsem šel dál za studiem a udělal nástavbu, po které jsem chtěl dále pokračovat. Nakonec jsem si to ale rozmyslel a hned po škole jsem nastoupil jako programátor CNC strojů.“

7. Co Ti dělalo při studiu na učebním oboru největší problémy?

Respondent: „Problémů bylo hned několik. Jazyky a matematika, to bylo asi nejhorší. Dnes už jen ta matika. Jazyky umím dva, německy a anglicky. Takže se dá říct, že na učňáku jsem dohnal to, co jsem měl už dávno znát. Na střední to už bylo v pohodě.“

8. Připadáš si jako plnohodnotný člen společnosti?

Respondent: „No jistě že ano. Mám kde bydlet, mám dobrou práci, pořádné auto a skvělou přítelkyni. Je fakt, že ta mi to do dneška nevěří, že sem chodil na zvláštní školu. Přijde mi to trochu komické, ale už ji o tom nepřesvědčuji, už na to nemám energii. To, že jsem chodil na zvláštní školu, mě rozhodně nedostalo na nějaký okraj společnosti. Rozhodl jsem se na sobě pracovat. Občas to sice bylo hodně těžké, ale je to možné. Je to prostě o tom, aby člověk vydržel.“

6 ZÁVĚR

Během několikaměsíční práce na své bakalářské práci jsem se setkal s velkým množstvím lidí, kteří pracují se žáky s lehkým mentálním postižením. Jako učitel pracovního vyučování často se svými žáky jezdím na exkurze nebo různé předváděcí akce odborných učilišť. I tam jsem s pedagogy řešil problematiku, kterou se zabývá má bakalářská práce. Setkával jsem se také hodně s bývalými žáky naší školy a i současní žáci mi poskytli spoustu potřebných a zajímavých informací. Proto si myslím, že teď dovedu odpovědět na otázky, které jsem sám sobě pokládal před tím, než jsem na své bakalářské práci začal pracovat. Samozřejmě jsem měl o této problematice určitou představu, ale díky své výzkumné práci dostala tato představa daleko jasnější obrysy.

Mají žáci s lehkým mentálním postižením dostatečný výběr následného vzdělávání?

Podle všech teoretických i praktických informací, které jsem měl možnost zjistit, jsem přesvědčen, že mají. Výběr je skutečně široký a může být omezen maximálně tím, že v daném regionu nebude některý konkrétní obor vzdělávání k dispozici.

Jsou žáci s lehkým mentálním postižením schopni zvládnout studium oboru odborného vzdělávání?

Ano. Obory odborného vzdělávání kategorie E jsou těmto žákům plně přizpůsobeny, a pokud věnují studiu náležitou pozornost, je v jejich silách studium dokončit. Někteří žáci s lehkým mentálním postižením dokonce zvládnou vystudovat i obory kategorie H. Jak se shodují absolventi obou těchto kategorií, základem je poctivě na sobě pracovat. Úspěch se nedostaví sám od sebe. Dalším faktorem je fakt, který uváděli jak absolventi, tak pedagogové na odborných učilištích. Hlavní roli v odborném vzdělávání hraje odborná a praktická část výuky. Ve všeobecně vzdělávacích předmětech jsou na žáky, kteří případně úplně nezvládají učivo, brány větší ohledy, pokud mají dobré výsledky v praxi.

Uplatní se žáci s lehkým mentálním postižením, absolventi ZŠ praktických později na trhu práce?

S odpovědí na tuto otázku mi nejvíce pomohly rozhovory s bývalými absolventy naší školy. Někdy jsem byl až překvapen tím, jaké mají životní zkušenosti. Nikdo z nich nikdy nebyl podroben nějaké kritice nebo snad diskriminaci kvůli tomu, že absolvovali zvláštní školu nebo ZŠ praktickou. Při hledání zaměstnání se vždy vycházelo z nejvyššího dosaženého vzdělání. To jen vyzdvihuje význam odborného vzdělávání těchto lidí. Také se nikdo z nich nesetkal s tím, že by byl výuční list z oboru kategorie E brán jako méněcenný. Hlavní roli hrála profesní odbornost, kterou během vzdělání žáci získali. Jistě hodně záleží i na tom, jaký obor si žák hned zpočátku vybere. Toto rozhodnutí by mělo být činěno s ohledem na to, o jaké profesi je v daném regionu zájem. Tím se žák může vyhnout situaci, kdy se úspěšně vyučí, ale práci přesto nesežene. V tomto ohledu by měla fungovat součinnost základních škol, středních odborných škol a úřadů práce. Žáci by měli být ve škole motivováni k výběru takových učebních oborů, ve kterých později v daném regionu mohou najít pracovní uplatnění. Odpověď na poslední otázku tedy zní opět ano. Žáci se s lehkým mentálním postižením, absolventi ZŠ praktických, mohou najít pracovní uplatnění stejně lehce či těžce, jako žáci z klasických základních škol.

Lidé s lehkým mentálním postižením mají opravdu spoustu možností, jak žít úspěšný život a být platným členem společnosti. Naš vzdělávací systém jim umožňuje zůstat buď v hlavním vzdělávacím proudu, nebo se vzdělávat na základních školách praktických. V obou případech by měli získat potřebné znalosti a dovednosti, které jim umožní další vzdělávání v různých oborech odborného vzdělávání. Mohou si vybrat mezi obory, které jsou určeny přímo jim nebo zkusit klasické obory odborného vzdělávání. V obou případech platí, že úspěch nepřijde sám od sebe. Ale pokud lidé s lehkým mentálním postižením budou přistupovat ke svým studijním povinnostem zodpovědně, neměli by mít problém s dokončením studia a získáním výučního listu. Takto profesně vybavení mají solidní šance pro uplatnění na trhu práce. Lze konstatovat, že zařazení na základní školu praktickou, neznamená automaticky menší možnosti uplatnění v odborném vzdělávání nebo na trhu práce. I absolventi těchto škol žijí plnohodnotný osobní i profesní život.

7 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ:

7.1 Literatura:

BARTOŇOVÁ, M., BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie – texty k distančnímu vzdělávání*. Brno : Paido, 2007. 150 s. ISBN 978-80-7315-144-7.

BARTOŇOVÁ, Miroslava, Jarmila PIPEKOVÁ a Marie VÍTKOVÁ. *Strategie ve vzdělávání žáků s mentálním postižením v odborném učilišti a na praktické škole*. 2., přeprac. a rozšíř. vyd. Brno: MSD, 2008, 148 s. ISBN 978-807-3920-500.

ČERNÁ, M. a kol. *Česká psychopedie. Speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha : Karolinum, 2008. 222 s. ISBN 978-80-246-1565-3.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Speciální pedagogika*. Praha : TRITON, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

FRANIOK, Petr. *Vzdělávání osob s mentálním postižením: (inkluzivní vzdělávání s přihlédnutím k žákům s mentálním postižením)*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2008, 142 s. ISBN 978-807-3686-222.

PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením v světle současných edukativních trendů*. Brno : MSD, 2006. 208 s. ISBN 80-86633-40-3.

SOVÁK, M. *Nárys speciální pedagogiky*. Praha : SPN, 1980. 232 s. ISBN neuvedeno.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2003, 187 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-717-8821-X.

VALENTA, Milan. *Mentální postižení: v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 349 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4738-291.

VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie*. 4. doplněné a upravené vydání. Praha : Parta, 2009. 386 s. ISBN 978-80-7320-137-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2002, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

7.2 Internetové zdroje:

<http://www.msmt.cz>

<http://www.nuov.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>

<http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/rejstriky-adresare-seznamy-statistiky/seznamy-oboru-vzdelani-a-povolani/rvp.pdf>

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast4>

<http://www.msmt.cz/dokumenty/novela-narizeni-vlady-o-soustave-oboru-vzdelani>

8 PŘÍLOHY:

8.1 Příloha 1: Tabulky absolventů

Školní rok 2009 / 2010						
Č.	Pohlaví	Učební obor	Kód	Škola	Ukončení středního vzdělávání	Současný stav
1.	žena			nepodala přihlášku ke studiu		mateřská dovolená
2.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice	výuční list	zaměstnaný
3.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice	výuční list	studuje další obor
4.	muž	Truhlář	33-56-H/001	SŠ stavební Teplice	výuční list	nezaměstnaný
5.	muž	Opravařské práce	41-55-E/002	SŠ TGA, Chomutov	studium ukončeno ve 3. ročníku	zaměstnaný
6.	žena	Prodavačské práce	66-51-E/003	SOŠ gastronomie a služeb Most	studium ukončeno ve 2. ročníku	mateřská dovolená
7.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice	výuční list	zaměstnaný
8.	muž	Prodavačské práce	66-51-E/003	SOŠ gastronomie a služeb Most	studium ukončeno ve 3. ročníku	nezaměstnaný
9.	muž	Kuchařské práce	65-52-E/001	SOŠ gastronomie a služeb Most	výuční list	zaměstnaný
10.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ technická Most	nezjištěno	nezjištěno
11.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice	výuční list	nezaměstnaný
12.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice	výuční list	zaměstnaný
13.	muž	Klempíř	23-55-H/002	SŠ stavební Teplice	ukončil studium ve 3. ročníku	zaměstnaný
14.	žena	Zahradnické práce	41-52-E/011	SŠ TGA, Chomutov	výuční list	zaměstnaná
15.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	ukončil studium ve 2. ročníku	zaměstnaný
16.	žena			nepodala přihlášku ke studiu		
17.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		
18.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	ukončil studium ve 2. ročníku	žije v Anglii
19.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	ukončil studium v 1. ročníku	nezaměstnaný
20.	žena	Zahradnické práce	41-52-E/011	SŠ stavební Teplice, Duchcov	výuční list	zaměstnaná

Školní rok 2010 / 2011						
Č.	Pohlaví	Učební obor	Kód	Škola	Ukončení středního vzdělávání	Současný stav
1.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		výkon trestu
2.	žena			nepodala přihlášku ke studiu		mateřská dovolená
3.	žena	Ošetřovatel	53-41-H/002	Střední zdravotnická škola Chomutov	studium přerušeno ve 3. ročníku	mateřská dovolená
4.	muž	Opravařské práce	41-55-E/002	SŠ TGA, Chomutov	studuje 3. ročník	příprava na závěrečné zkoušky
5.	žena	Prodavačské práce	66-51-E/003	SOŠ gastronomie a služeb Most	studium ukončeno v 1. ročníku	nezaměstnaná
6.	muž	Opravařské práce	41-55-E/002	SŠ TGA, Chomutov	studuje 3. ročník	příprava na závěrečné zkoušky
7.	žena	Ošetřovatel	53-41-H/002	Střední zdravotnická škola Chomutov	výuční list	zaměstnaná - Poliklinika Bílina
8.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studium ukončeno v 1. ročníku	nezaměstnaný
9.	žena	Zahradnické práce	41-52-E/011	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studium ukončeno ve 2. ročníku	mateřská dovolená
10.	žena	Prodavač	66-51-H/002	SŠ obchodu a služeb, Teplice	výuční list	zaměstnaná - Albert
11.	žena	Cukrář	29-54-H/002	SŠ TGA, Chomutov	výuční list	zaměstnaná
12.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studium ukončeno v 1. ročníku	nezaměstnaný
13.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		nezaměstnaný
14.	muž	Kuchařské práce	65-52-E/001	SOŠ gastronomie a služeb Most	výuční list	další studium (Kuchař-číšník)
15.	žena	Kuchařské práce	65-52-E/001	SOŠ gastronomie a služeb Most	studium ukončeno ve 2. ročníku	mateřská dovolená
16.	žena			nepodala přihlášku ke studiu		žije v Anglii
17.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studium ukončeno v 1. ročníku	nezaměstnaný
18.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		nezaměstnaný

Školní rok 2011 / 2012						
Č.	Pohlaví	Učební obor	Kód	Škola	Ukončení středního vzdělávání	Současný stav
1.	žena	Kuchařské práce	65-52-E/001	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
2.	žena	Kuchařské práce	65-52-E/001	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
3.	žena	Číšník - servírka	65-53-H/001	Hotelová škola Teplice	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
4.	žena	Kadeřník	69-51-H/001	SŠ obchodu a služeb Teplice	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
5.	muž	Truhlář	33-56-H/001	SŠ stavební Teplice	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
6.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
7.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	ukončil v průběhu 1 ročníku	nezaměstnaný
8.	žena	Prodavačské práce	66-51-E/003	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
9.	muž	Instalatér	36-52-H/001	SŠ technická, Most	studuje	příprava na závěrečné zkoušky
10.	žena	Prodavač	66-51-H/002	SŠ obchodu a služeb Teplice	ukončila v průběhu 1 ročníku	nezaměstnaná
11.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		nezaměstnaný
12.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		nezaměstnaný
13.	muž	Zednické práce	36-67-E/001		studium přerušeno v 1.ročníku	odstěhoval se do Anglie
14.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		nezaměstnaný
15.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studium přerušeno v 1.ročníku	odstěhoval se do Anglie
16.	muž	Zednické práce	36-67-E/001	SŠ stavební Teplice, Duchcov		příprava na závěrečné zkoušky
17.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		nezaměstnaný
18.	muž			nepodal přihlášku ke studiu		nezaměstnaný
19.	žena			nepodala přihlášku ke studiu		mateřská dovolená

Školní rok 2012 / 2013						
Č.	Pohlaví	Učební obor	Kód	Škola	Ukončení středního vzdělávání	Současný stav
1.	muž	Zahradnické práce	41-52-E/01	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studuje 2. ročník	studuje
2.	žena			nepodala přihlášku ke studiu		nezaměstnaná
3.	muž	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje 2. ročník	studuje
4.	žena	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje 2. ročník	studuje
5.	muž	Zahradnické práce	41-52-E/01	SŠ TGA, Chomutov	studuje 2. ročník	studuje
6.	muž	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje 2. ročník	studuje
7.	muž	Prodávácké práce	66-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studium ukončeno v 1. ročníku	nezaměstnaný
8.	muž	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje 2. ročník	studuje
9.	žena	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studium ukončeno v 1. ročníku	na úřadu z domova, hledaná
10.	žena	Prodávácké práce	66-51-E/01	Základní škola a střešní škola Krupka	studuje 2. ročník	studuje
11.	muž	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje 2. ročník	studuje
12.	žena	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje 2. ročník	studuje

Školní rok 2013 / 2014						
Č.	Pohlaví	Učební obor	Kód	Škola	Ukončení středního vzdělávání	Současný stav
1.	žena	Kuchař-číšník	65-51-H/01	SŠ obchodu a služeb Ústí nad Labem	studuje	studuje
2.	muž	Zednické práce	36-67-E/01	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studuje	studuje
3.	muž	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje	studuje
4.	muž	Stravovací a ubytovací služby	65-51-E/01	SOŠ gastronomie a služeb Most	studuje	studuje
5.	muž	Zednické práce	36-67-E/01	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studuje	studuje
6.	žena	Zahradnické práce	41-52-E/01	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studuje	studuje
7.	žena	Kadeřnice	69-51-H/01	SŠ obchodu a služeb Teplice	studuje	studuje
8.	muž	Zahradnické práce	41-52-E/01	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studuje	studuje
9.	žena	Ošetřovatel	53-41-H/01	Střední zdravotnická škola Chomutov	přestup na 66-51-E/01 Prodavačské práce	studuje
10.	muž	Zednické práce	36-67-E/01	SŠ stavební Teplice, Krupka	studuje	studuje
11.	muž	Zednické práce	36-67-E/01	SŠ stavební Teplice, Duchcov	studuje	studuje
12.	žena				nepodala přihlášku ke studiu	nezaměstnaná

8.2 Příloha 2: Soustava oborů vzdělávání

23-51-E/01 Strojírenské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 23-51-E/004 Zámečnické práce a údržba
- 23-51-E/005 Zámečnické práce ve stavebnictví
- 23-51-E/501 Strojírenská výroba
- 23-56-E/004 Obráběcí práce
- 23-56-E/501 Obrábění kovů
- 23-57-E/002 Kovářské práce
- 23-64-E/002 Strojně montážní práce - montérské práce
- 23-64-E/003 Strojně montážní práce - automontážní práce
- 23-68-E/501 Technické služby v autoservisu
- 23-71-E/001 Nožířské práce

26-51-E/01 Elektrotechnické a strojně montážní práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 26-51-E/001 Elektrotechnické a strojně montážní práce
- 26-51-E/502 Elektrotechnická výroba

28-52-E/01 Chemické práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 28-52-E/501 Chemická výroba
- 28-55-E/501 Gumárenská a plastikářská výroba

28-56-E/01 Papírenská výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 28-56-E/001 Papírenské práce
- 28-56-E/503 Zpracování papíru

28-57-E/01   Keramická výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 28-57-E/001   Keramické práce
- 28-57-E/502   Keramická výroba

28-58-E/01   Sklářská výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 28-58-E/001   Výroba lisovaného skla
- 28-58-E/002   Výroba dutého skla
- 28-58-E/003   Zušlechťování skla

28-63-E/01   Bižuterní výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 23-54-E/001   Výroba kovové bižuterie
- 28-63-E/501   Bižuterní výroba
- 28-64-E/001   Práce při výrobě bižuterie a ozdobných předmětů - výroba bižuterie
- 28-64-E/002   Práce při výrobě bižuterie a ozdobných předmětů - výroba ozdobných předmětů

29-51-E/01   Potravinářská výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 29-51-E/501   Potravinářská výroba
- 29-54-E/003   Cukrářské práce
- 29-55-E/001   Mlékařské práce
- 29-56-E/002   Řeznické a uzenářské práce

29-51-E/02 Potravinářské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 29-53-E/002 Pekařské práce
- 29-54-E/002 Pečivářské a cukrovinkářské práce
- 29-58-E/001 Konzervářské práce

31-57-E/01 Textilní a oděvní výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 31-51-E/001 Přádelnické práce
- 31-53-E/003 Tkalcovské práce
- 31-54-E/001 Pletařské práce
- 31-57-E/501 Textilní výroba

31-59-E/01 Šití oděvů

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 31-59-H/501 Výroba konfekce
- 31-59-E/001 Šití oděvů

31-59-E/02 Šití prádla

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 31-59-E/002 Šití prádla
- 31-59-E/503 Výroba konfekce

32-41-E/01 Kožedělná výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 32-41-E/501 Výroba usní
- 32-52-E/001 Brašnářské a sedlářské práce
- 32-54-E/001 Obuvnické práce
- 32-58-E/501 Výroba obuvi

33-57-E/01 Dřevařská výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 33-57-E/502 Zpracování dřeva
- 33-57-E/001 Dřevařské práce

33-58-E/01 Zpracovatel přírodních pletiv

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 33-52-E/001 Kartáčnické a košíkářské práce
- 33-53-E/001 Košíkářské práce
- 33-53-E/503 Košíkářská výroba

33-56-E/01 Truhlářská a čalounická výroba

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 33-56-E/001 Truhlářské práce
- 33-56-E/004 Tesařské a truhlářské práce - truhlářské práce ve stavebnictví
- 33-59-E/001 Čalounické práce
- 33-59-E/504 Čalounická výroba

34-57-E/01 Knihařské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 34-57-E/001 Knihařské práce

36-51-E/01 Dlaždičské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 36-51-E/002 Dlaždičské práce

36-55-E/01 Klempířské práce ve stavebnictví

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 36-55-E/001 Klempířské práce ve stavebnictví

36-57-E/01 Malířské a natěračské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 36-57-E/005 Malířské, lakýrnické a natěračské práce - malířské a natěračské práce
- 36-57-E/007 Malířské, lakýrnické a natěračské práce - lakýrnické práce

- 36-57-E/508 Malířské a natěračské práce

36-59-E/01 Podlahářské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 36-59-E/001 Podlahářské práce

36-62-E/01 Sklenářské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 36-62-E/002 Sklenářské práce
- 36-62-E/503 Sklenářské práce

36-64-E/01 Tesařské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 36-64-E/002 Tesařské a truhlářské práce - tesařské práce

36-67-E/01 Zednické práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 36-67-E/001 Zednické práce
- 36-67-E/002 Stavební práce
- 36-68-E/001 Železobetonářské práce

36-67-E/02 Stavební práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 36-67-E/503 Stavební výroba

36-69-E/01 Pokrývačské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 36-69-E/001 Pokrývačské práce

41-51-E/01 Zemědělské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 41-51-E/006 Farmářské práce

- 41-51-E/501 Zemědělská výroba
- 41-52-E/01 Zahradnické práce**

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 41-52-E/005 Sadovnické a květinářské práce
- 41-52-E/008 Květinářské práce - květinářské a aranžérské práce
- 41-52-E/011 Zahradnické práce
- 41-52-E/510 Zahradnická výroba
- 41-53-E/003 Včelařské, zelinářské a ovocnářské práce
- 41-52-E/02 Zahradnická výroba**

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 41-52-E/005 Sadovnické a květinářské práce
- 41-52-E/510 Zahradnická výroba

41-55-E/01 Opravářské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 41-55-E/002 Opravářské práce

41-56-E/01 Lesnické práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 41-56-E/501 Lesní výroba
- 41-56-E/002 Pěstební a lesnické práce

65-51-E/01 Stravovací a ubytovací služby

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 65-52-E/001 Kuchařské práce

65-51-E/02 Práce ve stravování

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 65-51-E/501 Provoz společného stravování

66-51-E/01 Prodavačské práce

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 66-51-E/003 Prodavačské práce
- 66-51-E/501 Obchodní provoz

69-54-E/01 Provozní služby

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obory:

- 69-53-E/502 Provoz domácnosti
- 69-54-E/002 Práce v čistírnách a prádelnách
- 69-55-E/003 Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních - provozní práce

75-41-E/01 Pečovatelské služby

Do tohoto oboru odborného vzdělávání patří učební obor:

- 69-55-E/005 Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních - pečovatelské práce
(Rámcové vzdělávací programy)

Nařízením vlády č. 367/2012 Sb. ze dne 9. listopadu 2012, které nabylo účinností dnem 1. ledna 2013, se tato soustava oborů vzdělávání mění tak, že zůstávají pouze výše uvedené obory odborného vzdělávání a jednotlivé učební obory se ruší. Ve školním roce 2014/2015 tedy ještě vyšších ročnících „dojíždí“ původní učební obory, ale v nižších ročnících už platí nová soustava oborů odborného vzdělávání.